

An Interdisciplinary Art Education Practice Containing Music, Dance/Movement and Painting Art for Understanding Contemporary Art¹

Şehnaz SUNGURTEKİN², Dilek BİLHAN³

(Received September 11, 2017 – Approved November 21, 2017)

ABSTRACT. The aim of this research is to develop the competencies of teacher candidates in the field of interdisciplinary art education by integrating music, dance/movement and painting for understanding contemporary art, and to evaluate their views on the process. For this purpose, an interdisciplinary art education practice was carried out with 14 teacher candidates. A semi-structured interview technique was used. The data obtained was categorized under specific themes and analyzed through content analysis. The results show that teacher candidates perceive contemporary art as today's art but they have less knowledge of contemporary art and artists. After the practice, teacher candidates indicated that they got new information about contemporary art and artists and they were able to associate with different art fields, and gained a new perspective. They also suggested examples which provide interaction between arts in adapting this practice into the learning and teaching process in schools.

Keywords: Contemporary art, interdisciplinary art education, elementary and art teacher candidates

¹ A part of this article was presented at the 1st International Arts Education Symposium (Arts Education for a Sustainable Future) that organized on 20-22 April 2017 at Denizli.

² Öğr. Dr., Uludag University, Faculty of Education, Primary Education Department. E-mail: sehnazsun@uludag.edu.tr

³ Öğr., Uludag University, Faculty of Education, Fine Arts Education Department. E-mail: dbilhan@uludag.edu.tr

Orcid Number: 0000-0002-3581-2848 Orcid Number: 0000-0001-8801-0251

SUMMARY

Purpose and signifiante: In today's knowledge and technology society, different understandings and concepts of art have been formed when compared to previous centuries. Within these new understandings, it seems that the boundaries between art forms gradually become obscured. Besides the technology; music, dance, painting art, language and body are coming together in wholeness and creating different kind of art forms. In this context, it is necessary to emphasize the interaction of the arts with each other and to carry out interdisciplinary art education practices to make today's art more clear to the new generation. However, interdisciplinary art education practices that involve interactions of art forms, and contemporary art courses do not take place as much in elementary and art teacher education program in Turkey. This causes teacher candidates to have difficulties in recognizing and understanding contemporary art. The aim of this research is to develop the competencies of teacher candidates in the field of interdisciplinary art education by integrating music, dance/movement and painting for understanding contemporary art, and to evaluate their views on the process.

Method: An interdisciplinary art education practice including music, dance/movement and painting art was carried out with 14 teacher candidates studying at the department of elementary and art education at Uludag University in the second semester of 2016-2017 academic year. In this practice, specific elements of music, dance/movement and painting art are emphasized so that teacher candidates will have a better understanding of contemporary art and making connections between the art forms by paying attention to similarities and differences. In this research, a qualitative approach was used as the research design. The data obtained by interviewing elementary and art teacher candidates who participated voluntarily was categorized under specific themes and analyzed through content analysis.

Results, Discussion and Conclusion: The results show that elementary and art teacher candidates perceived contemporary art as today's art. However, it can be argued that teacher candidates have less knowledge of contemporary art, and do not sufficiently know the art, the artists and the works of this century they live in. After the interdisciplinary art education practice which was carried out in this study, teacher candidates indicated that they got new information about contemporary art and artists, and they were able to associate with different art fields, and gained a new perspective. They also suggested examples that can provide interaction between arts in adapting this practice into the learning and teaching process in schools.

Çağdaş Sanatı Anlamaya Yönelik Müzik, Dans/Devinim ve Resim Alanlarını Kapsayan Disiplinlerarası Bir Sanat Eğitimi Uygulaması¹

Şehnaz SUNGURTEKİN², Dilek BİLHAN³

(Başvuru tarihi Eylül 11, 2017 – Kabul tarihi Kasım 21, 2017)

ÖZ. Bu araştırmanın amacı, çağdaş sanatı anlamaya yönelik müzik, dans/devinim ve resim alanlarını kapsayan disiplinlerarası bir sanat eğitimi uygulamasını gerçekleştirerek bu alanda öğretmen adaylarının yeterliklerini geliştirebilmek ve sürece ilişkin görüşlerini değerlendirebilmektir. Bu amaç doğrultusunda 14 öğretmen adayıyla disiplinlerarası bir sanat eğitimi uygulaması gerçekleştirilmiştir. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Öğretmen adaylarıyla görüşme yapılarak elde edilen veriler, ortaya çıkan belirli temalar altında toplanarak içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir. Araştırma sonuçları, öğretmen adaylarının çağdaş sanatı günümüzün sanatı olarak algıladıklarını, ancak içinde yaşadıkları çağın sanatını, sanatçıları ve eserlerini yeterince tanımadıklarını göstermektedir. Bu uygulama ile öğretmen adayları çağdaş sanata ve sanatçılara yönelik yeni bilgiler edindiklerini, farklı sanat alanlarını ilişkilendirebildiklerini ve yeni bir bakış açısı kazandıklarını belirtmişlerdir. Okullardaki öğrenme-öğretme sürecine uyarlanması konusunda da sanatlar arasındaki etkileşimi sağlayabilecek örnekler sunmuşlardır.

Anahtar Sözcükler: Çağdaş sanat, disiplinlerarası sanat eğitimi, sınıf-resim-iş öğretmeni adayları.

¹ Bu makalenin bir bölümü 20-22 Nisan 2017 tarihinde Denizli’de Pamukkale Üniversitesi’nde düzenlenmiş olan *1. Uluslararası Sanat Eğitimi (Sürdürülebilir Gelecek İçin Sanat Eğitimi)* adlı sempozyumda bildiri olarak sunulmuştur.

² Öğr. Dr., Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü. E-posta: sehnazsun@uludag.edu.tr

³ Öğr., Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü. E-posta: dbilhan@uludag.edu.tr

Orcid Number: 0000-0002-3581-2848 Orcid Number: 0000-0001-8801-0251

GİRİŞ

Eğitimde disiplinlerarası yaklaşımın üzerinde son yıllarda önemle durulduğu görülmektedir. “Disiplinlerarası” kavramı birçok çalışmada yapılan tanımlarda bütünleşme/birleşme (integration) şeklinde ifade edilmektedir (Klein, 1996; akt. Karadağ, 2008). Lattuca’nın “Disiplinlerarasılığı Yaratmak (Creating Interdisciplinarity, 2001)” adlı çalışmasında 1930’lardan bu yana “disiplinlerarası çalışma” kavramının tanımlanmasına dönük birçok arayışın öne çıktığını ve 1970’li ve 1980’li yıllarda bu çabaların en üst seviyeye ulaştığını ifade etmektedir. Disiplinlerarası kavramı için doğa bilimlerinde yapılmış bilimsel araştırmalar temel alınarak farklı tanımlar yapılmıştır. Genellikle bu tanımların disiplinler bütünleşme/birleşme üzerinde yoğunlaşmakta olduğu görülmektedir (Karadağ, 2008). Humphreys (1981) tarafından yapılan temel bir tanıma göre, disiplinlerarası çalışmalar (integrated studies) sayesinde öğrenciler bir konuya ilişkin bilgileri, kendi çevrelerindeki durumlarla ilişkilendirerek keşfetmektedir ve bu çabalar da sosyal bilimler, doğa bilimleri, matematik, müzik ve görsel sanatlar gibi çeşitli alanlar arasında bağlantılar kurmalarını sağlamaktadır (Lake, 1994). Disiplinlerarası öğretimde “belirli bir kavram (problem, konu) temel alınarak bu kavrama değişik yönlerden ışık tutabilecek bilgi ve beceriler ilgili alanlardan alınarak bütünleştirilir” (Yıldırım, 1996). Böylece öğretim sürecinde alanlar arasında ilişkiler kurularak bütünsel bir yaklaşımla bilgi ve beceri düzeyinde kazanımlara ulaşılması sağlanmış olur.

Disiplinlerarası anlayışla oluşturulmuş öğretim programları, öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirdiği gibi, öğrenmedeki aktarımlar için fırsatlar sağlamakta, bir anlamda girişim ve bağımsız çalışma isteğini kamçulamakta ve öğrencilerdeki öğrenme motivasyonunu da geliştirmektedir (Youm, 2007). Brandstätter (2009)’e göre, okullarda daha özel alanlara özgü bir öğretme-öğrenme süreci uygulanabileceği gibi, disiplinlerarası yaklaşıma dayalı öğretme-öğrenme ortamları da gerçekleştirilmelidir. Okullarda günümüz toplumunun istek ve ihtiyaçlarına uygun bir şekilde yeni ders düzenlemelerinin oluşturulması, ders içeriklerinin de bu doğrultuda hazırlanması büyük önem taşımaktadır. Son yıllarda disiplinlerarası çalışmaların giderek önem kazanması, sanat eğitimi alanındaki uygulamaları ve çalışmaları da etkilemiştir. Disiplinlerarası sanat eğitimi, bireyin kendisini ifade edebilmesi yönünde tüm anlatı ve ileti biçimlerini kapsayan, sadece görsel alanda değil, müzik, tiyatro, şiir vb. alanları da içine alan birleştirici ve bütünleştirici bir eğitim biçimi olarak görülebilmektedir (Öztütüncü, 2016). Okullardaki sanat eğitimi dersleri arasında yer alan müzik dersleri de disiplinlerarası çalışmalara uygun zemin

hazırlamakta, çeşitli alanlar arasında etkileşimi arttırmakta ve konular arasında bağlantılar kurmaya yardımcı olmaktadır.

Soccodato (2007) eğitimcilerin disiplinlerarası yaklaşıma dayalı öğretim programları ve ders planları geliştirmelerinin birçok nedenleri olduğunu vurgulamakta ve müzik dersleri ile ilişkilendirerek çeşitli görüşler sunmaktadır. Bunlardan biri, öğrencilerin çok çeşitli yöntem ve yaklaşımlar yoluyla öğrendikleri görüşünden hareketle müziğin, öğrencilerin bazı kavramları daha somut anlayabildikleri bir bilgi ve beceri alanı olduğudur. Diğer bir neden de müzik öğelerinin; müzik alanının dışındaki kavramların öğretimine ve aktarımına olanak sağlamasıdır. Öğrenciler bu yolla kolaylıkla müzik ve diğer disiplinler arasında kavramsal bağlantılar geliştirebilirler. Ayrıca müzik derslerinin disiplinlerarası yaklaşıma dayalı olarak işlenmesi öğrencilerin üretme, algılama ve yansıtıcı öğrenme isteklerini arttırabilmektedir (Ellis ve Fouts, 2001).

Cornett (1999) dans, drama, müzik gibi her bir sanat formuna ilişkin bütünleşik bir yaklaşım sergilemekte ve özellikle edebiyat ile aralarında nasıl bağlantılar kurulabileceği üzerine çeşitli görüşler sunmaktadır. Cornett'e göre konuşma şeklimiz, konuşmamızdaki ritim, hareketimizdeki tempo, okuduğumuz zaman ses tonumuzdaki değişim gibi müziksel etkileri yaşamımızda da görmekte ve hissetmekteyiz. Öğrencilerin çok özel edebi becerilerini ortaya koyabilecek çeşitli yöntemlerden biri Tchaikovsky'nin "Fındıkkıran" balesinde olduğu gibi, müziğin de içinde yer aldığı edebi eserlerin sözlerini söyleme, balatlar yazarak fiillerin kullanımına çalışma, çok iyi bilinen hikaye-kurgular temel alınarak operetler hazırlama ve vurgu-ritim gibi müziksel öğeler içeren yansımali şiirler yaratmaktır. Böylelikle müzik ve edebiyatı ilişkilendirerek disiplinlerarası bağlantılar kurulabilmektedir (Akt., Soccodato 2007). Bohannon ve McDowell (2010), öğretmen adayları ile yaptıkları bir çalışmada sanatlar arasında etkileşimi ve bağlantıları kuvvetlendirecek ders materyalleri hazırlamışlardır. Hazırlanan bir ders etkinliğinde çizgi ve kontur öğeleri kullanılarak öğretmen adaylarının müzik, devinim ve görsel sanatlar arasında bağlantılar kurmaları sağlanmıştır. Öğretmen adayları, ritim, kontur, renk, armoni, form, denge ve doku öğelerini görsel sanatlar, müzik ve dans/devinim ile deneyimlemişlerdir. Sanat eğitimindeki bu tür etkili öğrenme ortamları öğrenenler üzerinde çok güçlü bir motivasyon sağlayabileceği gibi iyi bir öğrenme aracı da olabilmektedir.

Türkiye'de drama çalışmalarının hız kazanması da eğitim-öğretimde sanatlar arası etkileşime ve disiplinlerarası çalışmalara zemin hazırlamıştır. Drama bir "estetik eylemler sanatı" olarak kendine yer bularak tüm duyuların kullanılmasıyla eyleme geçen imgelem gücü sayesinde, bireylerin

sözel, psiko-motor, yaratıcı ve eleştirel düşünebilme becerilerinin gelişimini desteklemektedir (San, 2006). Günümüzün bilgi toplumunda, özellikle sosyal bilimler, doğa bilimleri, felsefe ve diğer alanlarda ortaya çıkan yeni bilgi ve bulgulardan, teknolojidaki yeniliklerden sanatlar da etkilenmekte (San, 2016); önceki yüzyıllara göre çok farklı sanat anlayışları ve sanat kavramları oluşmaktadır. Bu yeni anlayışlar içinde sanat formları arasındaki sınırların giderek belirsizleştiği görülmektedir. Öyle ki teknolojinin yanı sıra müzik, dans, resim, dil ve beden bir bütünlük içinde birbirlerinin içerisine geçerek oluşturdukları farklı sanat formları karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda ‘içinde yaşadığımız dönemde yapılan sanat’ şeklinde tanımlanan çağdaş sanatı (Wilson, 2015: 6) yeni nesillere daha anlaşılır hale getirmek için sanatların birbirleriyle etkileşimi üzerinde durmak ve disiplinlerarası sanat eğitimi uygulamaları gerçekleştirmek gerekmektedir. Ancak eğitim sistemlerinin yaratıcı düşünme biçimlerini yeteri kadar geliştirmede (San, 2004: 21), ülkemizde sanatların birbirleriyle ve diğer disiplinlerle ilişkilendirilmesi yönünde yapılan uygulamaların da yetersiz olduğu (Bulut, 2014; Özdemir, 2015; Öztütüncü, 2016), ayrıca sanat eğitimi veren kurumların ders içeriklerinde ve uygulamalarda çağdaş sanat konularına yeterince yer verilmediği bilinmektedir (Kılıç ve Altıntaş, 2016). Bu durum öğrencilerin yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerinin çok yönlü olarak gelişmesine engel oluşturduğu gibi, bulunduğu yüzyıl içerisinde farklı sanat yaklaşımlarını içeren çağdaş sanatı anlamada ve yorumlamada da güçlükler yaşayabilecekleri düşüncesini doğurmaktadır. Oysa Otto (1969)’ya göre “çağdaş sanatın tartışmalı düşünsel bileşeni, bizi hangi düşünsel süreçler ve hangi benzer edimsel deneyimleri sanat derslerinde kullanacağımız konusunda düşünmeye yöneltmektedir” (Akt.San, 2003: 157). Sanatlar arası geçişi sağlayacak şekilde gerçekleştirilen sanat eğitimi uygulamaları, çağdaş sanatı anlamada, yorumlamada ve değerlendirmede etkili bir öğrenme ortamı oluşturabilmektedir. Sanatların birlikteliğinden oluşan farklı çalışmalardan biri de bu araştırmaya kaynak oluşturan 1987 yılında gerçekleştirilen Toulouse Avrupa Sanat Okulları Bienali’ndeki performanstır (1^{ée} Biennale Des Ecoles D’Art D’Europe A Toulouse-France, 1987). Performans ilk olarak sanatçının kendisi tarafından gerçekleştirilmiştir. İkincisi ise sanatçının kendisinin yönettiği ve istekli izleyicilerin rulo halinde uzun bir kâğıt üzerine siyah renkle boyayarak gerçekleştirdikleri bir müzik, dans, resim performansıdır. Katılımcılar müziğin ve dansçıların hareketlerinin kendilerinde bıraktığı etkiyi, devinimi, ritmi resmetmişlerdir. Bunu gerçekleştirirken kendileri de devinim halinde ritim oluşturmuşlardır (Görsel 1).

Görsel 1: Müzik-Dans-Resim Performansı, Toulouse, 1987

Klasik sanat anlayışından farklı olarak çağdaş sanatta metaforların sıklıkla yer aldığı görülmektedir. Çağdaş sanatçı yaşadığı yüzyılın tüm araç-gereçlerini de düşünerek olay, olgu ve kavramlardan hareketle gelenekleri yıkarak klasik sanata karşı bir yaklaşım içinde metaforlar aracılığıyla eserini ortaya koymaktadır. Sözelimi, Allora ve Calzadilla (2006) adlı sanatçıların “Clamor and War Music” adlı eserinde savaş siperini andıran ve heykel olarak da ifade edilen yerleştirmelerinde flüt, trompet, trombon çalan 20-30 kadar müzisyen yer almıştır. İzleyiciler sadece açık olan yerlerden çalgıları görmekte, farklı yer ve zamana ilişkin savaş müziklerini duymakta, müzisyenlerle birebir karşılaşmamaktadır (Görsel 2, 3). Bu eserde metafor olarak silah yerine çalgılar kullanılmış, ortaya çıkan müziğin savaş ile ilişkisi kurulmuştur. Eser aynı zamanda farklı sanat formlarının birlikteliğine vurgu yapan bir eser olarak da değerlendirilebilmektedir.

Görsel 2: “Clamor” eseri

Görsel 3: “Clamor” eserinden bir kesit

Metafor kelimesi Yunanca’dan gelmekte ve “aktarım” anlamını içermektedir. Bu aktarım ile kavramın zihinde ilk düşünülen halinin bir başka benzer ve onunla bütünleşik olabilen kavrama aktarılması olarak

tanımlanmaktadır (Brandstätter, 2008: 25). Metafor, birçok kavramı ve bileşeni içinde bulundurabilen bir düşünsel süreci de içermektedir (Serig, 2006); bu nedenle çağdaş sanatçıların eserlerindeki düşünsel yapıyı çözümleyebilmek için ön bilgilerin edinilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda sadece estetik değerlere hizmet eden bir yapıda olmayan ve anlaşılması zor olan eserlerin toplum tarafından daha iyi anlaşılabilmesi için sanat eğitimi veren kurumların, çağın değişen sanat anlayışlarını, ortaya çıkan farklı sanat formlarını ve estetik değerler dışındaki arayışlara yönelik bilgileri (Kılıç ve Altıntaş, 2016) öğretim programlarına ve ders içeriklerine dahil etmesi önem taşımaktadır.

Sınıf öğretmeni yetiştirme programında zorunlu dersler arasında ‘Çağdaş Sanat’ adı altında başlıca bir dersin yer almadığı görülmektedir. Resim-iş öğretmenliği programında ise ‘Çağdaş Sanat’ dersi bir dönem kuramsal olarak yer almakla birlikte öğretmen adaylarının yeni sanat anlayışlarını özümseyebilmeleri, yorumlayabilmeleri ve mesleki deneyimlerinde bu kazanımları aktarabilecek yeterliğe ulaşmaları sadece bir dönemde verilen kuramsal dersle güç görüldüğü söylenebilir (Bulut, 2014).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, çağdaş sanatı anlamaya yönelik müzik, dans/devinim ve resim alanlarını kapsayan disiplinlerarası bir sanat eğitimi uygulamasını gerçekleştirerek bu alanda öğretmen adaylarının yeterliklerini geliştirebilmek ve sürece ilişkin görüşlerini değerlendirebilmektir. Araştırmanın alt amaçları aşağıdaki gibidir:

1. Öğretmen adaylarının;
 - a. Çağdaş sanata yönelik bilgileri nelerdir?
 - b. Müzik, dans/devinim ve resim alanlarının her birinin kendine özgü öğelerine yönelik bilgileri nelerdir?
 - c. Müzik, dans, devinim ve resim alanlarının ortak öğelerine yönelik bilgileri nelerdir?
2. Öğretmen adayları çağdaş sanatı anlamaya yönelik gerçekleştirilen disiplinlerarası sanat eğitimi uygulamasını bilgi ve beceriler açısından nasıl değerlendirmektedir?
3. Öğretmen adaylarının çağdaş sanatı anlamaya yönelik gerçekleştirilen disiplinlerarası sanat eğitimi uygulamasının öğrenme-öğretme sürecine uyarlanması konusunda görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Sınıf öğretmenliği, birçok alanı kapsayan ve disiplinlerarası çalışmaların rahatlıkla yürütülebileceği bir programdır. Bununla birlikte resim-iş öğretmenliği programı da sanatlar arası geçişlerin ve disiplinlerarası çalışmaların gerçekleştirilebileceği bir alan olarak görülebilmektedir. Sanat eğitimi derslerinin müzik, resim, dans/devinim, drama, tiyatro vb. farklı sanat dallarını da kapsayacak, onlar arasındaki farklılıklara ve benzerliklere dikkat çekecek şekilde birbirleriyle ilişkilendirilerek disiplinlerarası bir yaklaşımla işlenmesi; sınıf ve resim öğretmeni adaylarının estetik yeterliklerini, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmede ve çağdaş sanatı tanımada önemli katkılar sağlayabileceği varsayılmaktadır. Çağdaş sanat bağlamında sanatların birbiriyle etkileşimini kapsayan sanat eğitimi uygulamalarının öğretmen adaylarının günümüz sanatını tanımada ve anlamlandırmada etkili olabileceği düşünülmektedir.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, çalışma grubuna, verilerin toplanmasına, verilerin analizine ve araştırmanın uygulama sürecine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu araştırmanın modelini nitel araştırma desenlerinden biri olan ‘bütüncül tek durum çalışması’ oluşturmaktadır. Durum çalışmasında “bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerinde odaklanılır” (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmada öğretmen adaylarıyla çağdaş sanatı anlamaya yönelik müzik, dans/devinim ve resim alanlarını kapsayan disiplinlerarası bir sanat eğitimi uygulaması gerçekleştirilmiştir. Daha önce bu tür bir sanat eğitimi çalışmasına katılmamış olan öğretmen adaylarının durum olarak tanımlanan üç sanat alanının bütünleştiği bu uygulama sürecine ilişkin bilgi-becerileri, duygu ve düşünceleri, ayrıca onlarda bıraktığı etkileri ortaya koymak ve duruma ilişkin sonuçları belirlemek amacıyla nitel bir çalışma gerçekleştirilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırma, 2016-2017 öğretim yılında Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Eğitimi ve Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı öğrencileriyle yürütülmüştür. Araştırmaya katılan öğretmen adayları Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Öğretmen Adayları (2016-2017 Öğretim Yılı)

Öğretmen Adayları (Bölüm/Anabilim Dalı)	f
Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü/Resim-İş Eğitimi	5
Temel Eğitim Bölümü/Sınıf Eğitimi	9
Toplam	14
Daha önce bir sanat/sanat eğitimi uygulamasına katılma durumu	f
Katıldım	5
Katılmadım	9
Toplam	14
Daha önce disiplinlerarası bir sanat eğitimi uygulamasına katılma durumu	f
Katıldım	4
Katılmadım	10
Toplam	14

Verilerin Toplanması

Araştırmanın başında disiplinlerarası sanat eğitimi uygulamasından önce öğretmen adaylarına bir anket formu (Ek 1) verilerek demografik bilgilerin yanı sıra, daha önce bir sanat eğitimi etkinliğine ve bir “disiplinlerarası” sanat eğitimi çalışmasına katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Uygulamanın en sonunda öğretmen adaylarının sürece ilişkin duygu ve düşüncelerini, sürecin onlarda bıraktığı etkileri ortaya koymak ve süreçle birlikte kazandıkları bilgi-becerileri belirlemek amacıyla görüşme yöntemine başvurulmuştur. Görüşme, katılımcıların gözlemlenemeyen davranışları, duyguları veya insanların etrafındaki dünyayı nasıl anlamlandırdıklarını öğrenmek için başvuru veri toplama yöntemlerinden biridir (Sharan B. Merriam, 2015: 86). Araştırmadaki her bir görüşme öğretmen adaylarının izniyle sanat atölyesinde video cihazı ile kayıt edilmiştir. Görüşme sırasında araştırmacılar tarafından önceden hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmıştır (Ek 2). Görüşme formunda sorular esnek olmakla birlikte katılımcıların disiplinlerarası sanat eğitimi uygulamasını bilgi-beceri bakımından nasıl değerlendirdikleri, çağdaş sanatı anlama konusunda onlarda olabilecek katkıların neler olduğu, bu sanat eğitimi uygulamasının okullardaki öğrenme-öğretme sürecine nasıl uyarlanabileceği konularına ilişkin öğretmen adaylarından özellikli (spesifik) veriler toplanmaya çalışılmıştır.

Verilerin Analizi

Gönüllülük esasına göre uygulamaya katılan öğretmen adaylarıyla görüşme yapılarak elde edilen veriler, ortaya çıkan belirli temalar altında toplanarak içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir. İçerik analizi, “sözel, yazılı ve diğer materyallerin içerdiği mesajı, anlam ve/veya dilbilgisi açısından nesnel ve sistematik olarak sınıflandırma, sayılara dönüştürme ve çıkarımında bulunma yoluyla sosyal gerçeği araştıran bilimsel bir yaklaşımdır” (Tavşancıl ve Aslan, 2001: 22). İçerik analizinde elde edilen verileri açıklayabilecek kavramlara ve bunlar arasındaki ilişkilere ulaşmak amaçlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 227). Bu amaç doğrultusunda verilerin analizi; verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi ve bulguların yorumlanması şeklinde dört aşamada gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen veriler ilk önce belli kod ve temalar altında gruplandırılmıştır. Ortaya çıkan tema ve kavramların birbirleriyle olan ilişkileri yorumlanarak araştırma sonuçlarına ulaşılmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın Uygulama Süreci («Zamanda Sanat Serüveni» Şeridi)

Araştırmanın uygulama aşamasına geçmeden önce gönüllülük esasına dayanarak araştırma sürecine katılan 14 öğretmen adayına bir anket formu verilmiş ve daha önce bir sanat eğitimi çalışmasında yer alıp almadıkları sorulmuştur. Ayrıca çağdaş sanat ile ilgili bildiklerini yazmaları, günümüz sanatına ilişkin sanatçı ve eserlere örnek vermeleri istenmiştir. Anket yoluyla müzik, dans/devinim ve resim sanat alanlarının her birine ilişkin öğeleri ve ayrıca bu sanatların ortak özelliklerine dair görüşleri alınmıştır. Araştırmanın uygulama sürecini gerçekleştirmek için mekân olarak Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı’nda bulunan geniş ve donanımlı bir resim atölyesine tüm araç ve gereçler yerleştirilerek uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Atölye çalışma mekânı yaklaşık 60 m² ölçüsündedir. Zemini sarı, duvarları beyaz renkli olan mekân, yapay ışıkla aydınlatma imkânına sahiptir. İçinde dolaplı tezgâh, çeşme ve soğutma-ısıtma kliması bulunmaktadır. Çalışma masası, öğretmen masası, yazı-çizim tahtası, malzeme dolabı, elbise askısı, resim sehpası, tabureleri, desen panoları olan geniş, dikdörtgen bir kapalı alandır. Araştırmanın uygulama sürecinin başında öğretmen adaylarıyla hazırlık ve ısınma çalışmaları yapılmıştır. Burada amaç, resim-iş ve sınıf öğretmeni adaylarının birbirleriyle tanışmalarını sağlamak, gruptaki iletişimi ve etkileşimi arttırabilmek, ayrıca sanat eğitimi uygulamasına bir ön hazırlık oluşturmaktır. İlk olarak çemberde tanışmaya yönelik isim çalışmaları ve oyunlara yer verilmiştir. Daha sonra mekânda her bir öğretmen adayının bedeniyile görsel sanatların temel biçimlerini çağrıştıran düz, eğri, zikzak çizgiler ve devamında da eşli olarak birbirlerinden kopmadan mekânda kare, üçgen, yıldız vb. şekiller oluşturmaları istenmiştir (Görsel 4).

Görsel 4: Hazırlık ve Isınma Çalışmaları

“Genel olarak kronolojik bir yapı içinde programlanan sanat tarihi öğretiminin, karşılaştırmalı bir anlayış içinde planlanması, öğrenenlerin yaparak yaşayarak öğrenmeleri, sanattaki değişimi keşfetmeleri bir taraftan öğrenmeden zevk almalarına zemin oluştururken, diğer taraftan kalıcı öğrenmelere temel oluşturmaktadır. Bu anlayış içindeki bir yapılanmada en önemli öğretim araçlarından biri sanat tarihi şeritleridir” (Yılmaz ve Yılmaz, 2017: 97). Bu görüşten hareketle araştırmacılar bu araştırmanın yaklaşımına uygun olarak öğretmen adaylarının karşıdan bakacakları, üzerinde gezinecekleri, oturup konuşacakları, yüzeyinde uygulamalar yapacakları, iki-üç boyutlu eserler ekleyecekleri, dönemler arası karşılaştırmalar yapacakları ve bilgisayar, tablet gibi teknolojik araçları yerleştirecekleri çok boyutlu ve özgün bir «zamanda sanat serüveni» adlı sanat tarihi şeridi tasarlamışlardır. Bu şerit, öğretmen adaylarının var olan genel bilgilerini hatırlatmak, bazı bilgilere temel oluşturmak ve yeni bilgi aktarımlarında bulunarak zihinlerinde kronolojik bir sürecin oluşmasını sağlamak üzere bir metre genişliğinde, dokuz metre uzunluğundaki bir kâğıt üzerinde hazırlanmıştır (Görsel 5).

Görsel 5: Sanat tarihi şeridi ve uygulama ortamından bir kesit

Kronolojik olarak hazırlanan sanat tarihi şeridi, Avrupa sanatının örneklerini içeren bir sanat tarihi serüvenini ortaya koymaktadır. Bu şerit Erken Rönesans döneminden başlayarak 21. yüzyıl çağdaş sanata değin resim ve müzik alanlarına ait sanatçı ve eserlerini kapsamaktadır. Şerit üzerinde yer alan eserleri vurgulamak için çeşitli çerçevelerden yararlanılmıştır. Bu çerçeveler sanat dönemlerinin ve akımlarının genel özelliğini yansıtacak nitelikte seçilmiş olup bir eserden diğer bir esere geçişte hareket eden nesnelere olarak kullanılmıştır. Böylece sanat tarihi şeridi üzerinde vurgulanmak istenen eserler çerçeve içine alınmıştır. Sözelimi, Barok döneminin çerçevesi yaldızlı, süslüken, modern sanata doğru çerçevelerin renklerin yalın şekillerde tercih edilerek dikkat çekmek istenmiştir. Sanat tarihi şeridi yoluyla özellikle çağdaş sanatın kavranması hedeflenmiş, bunun için önceki sanat dönemlerinin ve akımlarının tekrar hatırlanması sağlanmıştır. Şeride yerleştirilen eserler müzik, dans/devinim ve resim alanlarına örnek oluşturacak şekilde seçilmiştir. Bu örnekleri amaca göre değiştirmek ya da çoğaltmak mümkündür. Sanat tarihi şeridinde dönem ve akımlar belli eser ve sanatçılar üzerinden çok temel bilgiler verilerek açıklanmıştır. Atölyede şerit üzerinde üç sanat alanını esas alan sanat tarihi serüveni farklı uygulama teknikleri ile deneyimlenmiştir. Sözelimi, Rönesans dönemi sanatçısı Michelangelo'nun "Adem'in Yaratılışı" adlı eserindeki Tanrı ile Adem'in buluşmasını yansıtan sahnenin öğretmen adayları tarafından yorumlanarak, Rönesans'ın simetrik kompozisyonunu gösteren farklı bir dokunma anı oluşturulmuştur. Bir başka örnek Pieter Bruegel'in "Açık Havada Düğün Dansı" adlı eserinde kır ve köy yaşamındaki insanların eğlencesinin dans yoluyla canlandırılmasıdır. Barok dönemi ve Rokoko üslubu ile Neo-klasik ve Romantik dönemlerine ait müzik ve resim sanatının ortak özellikleri vurgulanırken; dans, devinim ve canlandırmalar yoluyla çeşitli nesne, aksesuar ve kostümler kullanılarak eserler tanıtılmaya çalışılmıştır. Gerçekçilik (Realism) akımına ait Gustave Courbert'in "Günaydın Bay Courbert" isimli tablosu o güne kadar gelen idealleştirme şeklindeki yaklaşımların aksine, doğadaki görünümün olduğu gibi resmedilmesini vurgulamak için öğrenciler kendilerini bir mekânda veya doğada bir yerde hissederek en doğal halleriyle merhabalaşıp atölyede hareket ederler. Bu süreçte müzik olarak Fransız besteci Camille Saint Saens'in "Hayvanlar Karnavalı" adlı eserinden 'Aviary' çalmaktadır. İzlenimcilik (Impressionism) akımını temsilen Eduard Manet'nin "Flüt Çalan Genç" tablosuna gelinir. Öğrencilere resmin önünde durarak flüt çalan birinin devinimlerinin nasıl olduğunu belli bir duruş ve devinimle göstermeleri istenir. Daha sonra "Şimdi figürün kıyafetine odaklanın, ne görüyorsunuz?" sorusu yöneltilir. Resimde asker olan bir gencin flüt çalmasını düşünerek müzik eşliğinde devinimle göstermeleri istenir. Müzik

sanatında ise izlenimci besteci Claude Debussy'nin müzikleri, P. Auguste Renoir'ın eserleriyle ilişkilendirilerek örnek verilir. Debussy'nin eserlerindeki incelik, sisli aydınlık, tam ses arayışı, saf tınılar şeklindeki arayışları, izlenimci resimdeki fırça tuşlarını, belli belirsiz ışık süzmesini, saf renk arayışını anımsatır. Öğretmen adaylarıyla sanat tarihi şeridi üzerinde izlenimci üsluba uygun olarak akrilik boya ile fırça tuşu sürüş teknikleri uygulanmıştır. Devinimi öne çıkaran ressamlardan biri olan Degas'ın balerinleri konu alan eserlerinde dans edenlerin devinimleri, sanatçının nasıl yansıttığı üzerine konuşulur. Daha sonra Çek Alphonse Mucha'nın 'Dans' ve 'Müzik' adlı eserlerinde renklerle müziğin ve devinimin görselleştirilmesi üzerine konuşulur. İzlenimciliğe tepki olarak tavır alan Cézanne'nin görünenin olduğu gibi yansıtılması geleneğine ters düşen form ve renk deformasyonlarının nedenleri üzerine açıklamalar yapılarak renk zıtlıklarının devinimi üzerinde tartışılır. Böylece Kübizm akımına gelinir. Picasso, Cézanne'nin form ve renklerdeki zıtlıkların devinimini daha aykırı duruma getirerek gelenekten kopuşu ifade eden formu parçalama hareketi, modernizm kavramını öne çıkarır. Çünkü "Klasik sanata karşı gelecek gerçekçi geleneğin estetik anlayışından uzaklaşması modernizmin belirgin özelliğidir. Cézanne ve Picasso klasik sanattan kopuşu gösterecek sanatsal gerçekliğin etkilerine ulaşmak için çaba harcamışlardır (Bilhan, 2007: 20, 23). Resim sanatında bu süreçten sonra biçimlerin, nesnelerin kendi gerçekliğinden koparak metaforlara dönüşmesi söz konusudur. Artık sanatın dönemleri, akımları, üslupları estetik bir olgu olarak var olmasından farklı, öznel bir noktaya doğru gidererek tüm kavramları sorgulayan özgür, bireyci yaklaşımlar şeklinde ortaya çıkmaya başlar. Resim sanatında olduğu gibi müzikte de 20. yüzyıl geleneksel ton anlayışından uzaklaşma, tonal müziğin sınırlarının zorlanması, ritimdeki çeşitlilik, ses gürlüğünde büyük farklılıklar, müzik formlarında özgürlük, geleneksel çalgıların alışılmamış kullanımı, yeni ton arayışı denemeleri, çalgıların yeni bileşimleri ve uyumsuz seslerin kullanımı (İlyasoğlu, 2009) şeklinde gelenekten kopuşu ifade eden yaklaşımlar üzerinde durulur. Bu bağlamda öğretmen adaylarıyla sanat tarihi şeridi üzerine modernizmi temsil eder nitelikte siyah renkte, düz, sade bir formda olan boş çerçevenin önüne gelinir. Bir grup öğretmen adayına "Mona Lisa" eserinin fotoğrafı, bir diğer gruba ise günümüzden bir kadın fotoğrafı verilir. Sürenin sonunda ilk grup Mona Lisa resmini parçalayıp renklerle boyadıktan sonra çerçeveye yerleştirmiştir. Diğer grup ise günümüze ait bir kadın fotoğrafına bakarak göz, burun, dudak uzuvları olmaksızın çerçeve sınırı içine sarı, kırmızı ve yeşil renkle boyayarak gerçeğine benzer şekilde oluşturmuştur (Görsel 6).

Görsel 6: Kübizm akımına dönük öğretmen adaylarının uygulamaları

Şerit üzerinde Henri Matisse'in "Dans" isimli eseri önüne gelinerek öğrencilere resimde renk, biçim bağlamında neler gördükleri sorulur ve sonra eserdeki dans/devinimi Gustav Holst'un "St. Paul's Suite" eseri eşliğinde yansıtmaları istenir. Wassily W. Kandinsky'nin eseri önüne gelinerek nesnenin görünen gerçekliğinin değiştirilmesinin ötesinde yok edilmesinin üzerine konuşulur. Kandinsky'nin sanata yeni anlamlar kazandıran yaklaşımının önemli bir nedeni seslerin soyut dünyasından etkilenerek müzik ile resim sanatını buluşturmasıdır. Müzikteki soyut olana odaklanma, resim sanatında yeni yaklaşımlara yol açmıştır (Brandstätter, 2008: 185). Sözgelimi, Wagner'in "Lohengrin" dramının temsilini izler ve rengi, sesi sentezlediğini düşünür. Ona göre "güzellik, ruhsal ihtiyaçtan doğar ve ruh bir piyanodur. Renkler bu piyanonun tuşları, gözler ise tellerine vuran çekiçleridir. Sanatçı da o veya bu tuşa basarak insan ruhunu titreten eldir" (Ecevit, 2016). Marcel Duchamp'ın "Pisuar" adlı eserinin önüne gelinir ve öğrencilerden şimdiye kadar olan süreçteki dönemleri ve akımları ret ettiklerini düşünerek çevrelerinde var olan herhangi bir hazır nesneyi seçmeleri istenir. Bu hazır nesneyi farklı açılardan incelemeleri ve nesneden nasıl sesler çıkarabilecekleri üzerinde düşünmeleri, daha sonra bir anlam yükleyerek mekânda konumlandırmaları istenir. Belli bir zaman verildikten sonra her bir öğretmen adayı, nesnesine yüklediği anlamı gruba açıklar. Sonra nesnelere bir devinim kazandırmaları istenir. Bir süre verildikten sonra öğretmen adayları her bir hazır nesneye ilişkin düşündükleri devinimleri, Marcel Duchamp'ın "Musical Sculpture" adlı müzik eseri eşliğinde gösterir. Duchamp hazır bir nesnenin yerini ve duruşunu değiştirerek de sanat eylemi yapılabileceğini, bu bağlamda da nesneye yeni anlamlar kazandırılabilceği fikrini savunarak (Lynton, 1982: 134; akt. Martinez ve Demiral, 2014) var olan sanat yaklaşımlarına bir tepkide bulunmak istemiştir. Böylece sanatta her şeyin bir sanat nesnesine

dönüştürülebileceği yönündeki sanat anlayışının önünü açmıştır. Hazır nesne yerleştirme uygulamasına dair öğretmen adaylarının yapmış oldukları çalışmalara ilişkin örnekler aşağıda yer almaktadır (Görsel 7, 8).

Görsel 7: Hazır nesne uygulamasına resim-iş öğretmeni adayından bir örnek

Görsel 8: Hazır nesne uygulamasına sınıf öğretmeni adayından bir örnek

Görsel 7’de görülen nesne yerleştirmesine ait resim-iş öğretmeni adayı çalışmasını aşağıdaki şekilde açıklamaktadır:

Biz resim öğrencisiyiz dedim. İlk önce nokta ve çizgiyi düşündüm. Sonra gördüğüm ip yumağını seçtim. İpi cama farklı açılardan yan yana, üst üste gelecek şekilde dolayarak kompoze ettim. Böylece malzememe görsel hareket kazandırdım. Üst üste, yan yana gelen iplerle yaşadığım karmaşık dönemi yansıtmak istedim. Sonra Arp enstrümanını çalarmış gibi yaptım. Harekete devamlılık kazandırırken iç sesimi de dinleyerek dinginliği, sakinliği, mutluluğu yakalamak istedim. Arp çalıyormuş gibi hissedince o mutluluğu yakaladım (NK).

Şerit üzerinde Op Art sanatçısı Victor Vasarely’nin hareket yanılımasına dönük eserinin önüne gelinir. Vasarely’nin eserleri renklerin, biçimlerin, çizgilerin devinime dönük görsel etkilerini yaratmaktadır. Eserler izleyici üzerinde fiziksel bir bilinçlenme oluşturur ve böylece izleyicinin mekânda yer değiştirmesi (Germaner, 1997: 28) ve uzun süreli bakması sonucunda oluşan bir hareket yanılıması gerçekleşir. Öğretmen adaylarının Vasarely’nin eserine belli bir süre bakmaları istenir. Ne gördükleri üzerinde konuşulur. Bir önceki uygulamada seçtikleri hazır nesne ile birlikte eserin onlarda bıraktığı yanılısamanın etkilerini, önce buldukları yerde daha sonra tüm mekânı kullanarak devinime dönüştürmeleri istenir. Öğretmen adayları Iannis Xenakis’in Vasarely ile ilgili bir kısa film için 1960’ta bestelemiş olduğu “Neg-Ale” eseri eşliğinde devinimler gerçekleştirir. Sonra soyut dışavurumcu Jackson Pollock’un eseri önüne gelinir. Bu aşamada öğretmen

adaylarına sanatçının devinime dayalı resim yapma tekniği şerit üzerinde uygulanır. Daha sonra beden, devinim, müzik ve resim sanatının birlikteliğini oluşturduğu Ives Klein'in "Monoton Sessizlik Senfonisi" adlı performansını içeren video izletilir. Öğretmen adaylarına bu videoda gördüklerinin neler olduğu sorulur. Tek ses ile tek renk ikilisine dikkat çekilerek performans sanatına yönelik bilgiler verilir. Öğretmen adaylarına çağdaş sanatı daha iyi kavramalarını sağlamaya yönelik dans, müzik, şiir, resim vb. farklı sanat formlarını kapsayan doğaçlama, devinim, rastlantısalı da içeren "ayna kırıkları" ve "musluk" adlı etkinlikler, Oluşum (Happening) ve performans sanatlarına örnek oluşturmak amacıyla gerçekleştirildi. "Ayna kırıkları" etkinliğinde araştırmacılardan biri Wolfgang Rihm'in "Tutuguri" eserinin gerilimi ve parçalanmayı da hissettiren dört dakikalık bir bölümü eşliğinde ani olarak çığlık atıp aynayı yere fırlatır ve ayna kırıkları mekâna dağılır. Her iki araştırmacı mekâna dağılan ayna kırıklarından bir parça alır ve gerilimin onlarda bıraktığı yüz ifadesi ile ayna kırıklarına bakarlar. Öğretmen adayları da birer ayna kırığı alarak ortamın ve müziğin onlarda bıraktığı etkiyle oluşan yüz ifadeleriyle birlikte hislerini devinime dönüştürerek mekânda hareket ederler. Daha sonra öğretmen adaylarından sanat tarihi şeridine gelerek boş olan çerçevede kendi ayna kırıklarını yerleştirmeleri istenir (Görsel 9).

Görsel 9: Ayna Kırıkları Uygulaması

Sürecin sonunda araştırmacılar öğretmen adaylarıyla birlikte çerçevenin etrafında halka oluşturur ve bu çalışmanın onlarda hangi kavramları çağrıştırdığını söylemeleri istenir. Özgün olarak düşünülüp gerçekleştirilen bu çalışmanın öğretmen adaylarının eyleme kendiliğinden dâhil olması ve açığa çıkan kavramların da gerçekleştirilen eyleme anlam katmasıyla Oluşum'a örnek oluşturulmuştur. 'Ayna Kırıkları' çalışması ile ilgili iki öğretmen adayı duygu ve düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir: ...*bizim o aynaya yansıttığımız o görüntü parçalanmışlığı hissettirdi bende. Bir daha*

geriye dönüşün olmadığını hissettirdi (EG), *Aslında yaptığımız etkinliğin kendisi çağdaş sanattı bence. Birebir hem yaşama var hem tiyatro var. Yani birçok şey içinde barındırıyor* (YS). “Musluk Aç-Kapa” etkinliğinde ise araştırmacılar mekânda bulunan musluğun yanına gelir. Bir araştırmacı musluğu açıp kapatarak eylemi başlatır. Diğer araştırmacı ise ellerinde var olan suyla dolu ve boş plastik cam şişelere tahta bagetlerle çeşitli ritimler vurarak bedensel doğaçlamalar gerçekleştirir. Bu doğaçlamalar insanların çevreye ve suyun tüketimine olan tutumlarına dönük çatışmaları içermektedir. Diğer araştırmacı da musluğu açıp kapamaya devam ederken seslerin gittikçe şiddetlenmesi, devinimlerin ve yüz ifadelerinin gittikçe sertleşmesindeki çatışma hali doğaçlamayı gerilime götürür. Doğaya karşı duyarsızlığın, duyarlılığa dönüşmesiyle doğaçlama son bulur. Öğretmen adaylarının performanstan ne anladıklarına yönelik görüşleri alınır. Bu deneysel uygulama performans sanatına bir gönderme olarak düşünülmüştür. Goldberg (1988)’e göre performans çalışmaları tek başına veya grup ile yapılabildiği, içinde devinimin, müziğin olabildiği ve farklı mekânlarda (müze, kafe, tiyatro vb.) sunulabildiği bir sanat yaklaşımı olarak ifade edilmektedir. Performans “sadece rastlantısallığı ile değil, izleyicinin yönlendirmesiyle de farklı bir hâl alabilen, varoluşsal olarak etkiye açık bir sanat dilidir” (Gürcan, 2015: 30). “Görünmeyeni Görmek-Duyulmayı Duymak” adlı etkinlikte ise Brandstaetter (2009)’in sanatçı Rockenschaub’un “İsimsiz” adlı eseri ile John Cage’in 4’33” adlı eserini karşılaştırdığı kitabından yola çıkarak öğretmen adayları için örnek bir performans gerçekleştirilmiştir. John Cage, sanatçı Rauschenberg’in 1951’de yaptığı “Beyaz Boyamalar” adlı serisinden esinlenerek 4’33” eserini bestelemiştir. “Beyaz Boyamalar”, beyaz tuvalerin yana yana dizilmesiyle oluşan bir eserdir. Bu eserde izleyici için ilk görüşte hiçbir şey görünmemektedir. Ancak bir süre sonra mekâna ve izleyicilere ait görüntülerin tuvale düşen gölgelerini görmek mümkündür. John Cage’in sadece ‘sus’lardan oluşan 4’33 eserinde tıpkı bu tuvaldeki gibi, çevredeki sesleri öne çıkarmak istemiştir. John Cage “yaşamın gerçek seslerinin peşindeydi...günlük yaşamdaki nesnelere çıkardığı seslerin de müzik olabileceğini vurgulamak istiyordu” (Gürcan, 2015, s. 26). Rockenschaub’un eseri de Rauschenberg’in “Beyaz Boyamalar” eserine benzer olup tuval yerine duvara sabitlenmiş cam bir yüzeyden oluşmaktadır. İki araştırmacı öğretmen adaylarıyla birlikte Rockenschaub ve John Cage’in eserinden yola çıkarak iki eseri buluşturan devinim odaklı performanslar gerçekleştirmişlerdir. İlk önce araştırmacılar Rockenschaub’un eserini temsilen kullanılan cam yüzeyin önüne gelerek çeşitli devinimler yaparlar. Öğretmen adayları da performansı izler. Daha sonra araştırmacılar sadece bagetleri tutarak John Cage’in 4’33” eserine gönderme yapan performansı gerçekleştirirler. Performansın devamında tekrar cam yüzeyin önüne gelerek devinimlerine devam ederler. Öğretmen adaylarının da bu sırada eyleme katıldıkları ve

dans/devinimler yaptıkları görülür. Tüm eylemin sonunda öğretmen adaylarına “Esere baktığınızda bir şey görüyor musunuz?”, “Bagetlerimiz elimizdeyken yaptığımız performansımızda bir şey duydunuz mu?” şeklinde sorular yöneltilerek etkinlik üzerinde konuşulur. “Video Yerleştirme Sanatı ve Medya-Sanat Uygulaması” isimli çalışmada sanat tarihi şeridi üzerinde yerleştirilen el bilgisayarı ile sanatçı Sonia Falcone’nin (2010) yan yana yerleştirilmiş mavi, yeşil, mor, sarı ve kırmızı renklerin yer yer hareket eden ince uzun ayna çubuklarından oluşan video yerleştirme gösterilir. Renklerin devinimiyle devam eden eser, renklerin kristalize olarak dağılıp yok olması ile sona ermektedir. Daha sonra “Art Souttrrain” festivali kapsamında Montreal şehir metrosunda gerçekleştirilen ve birçok ekrandan gelen hareket halindeki farklı görüntülerden oluşan bir video yerleştirme izletilir. Bu yerleştirmenin bütününe bakıldığında, büyük-küçük ölçüde ekranların sanatsal form oluşturduğu ve dansı, devinimi, müziği, renkleri, farklı sesleri içerdiği görülmektedir. Video sanatı ile sinemanın ayrımını ortaya koymak amacıyla deneysel bir film olarak görülen sanatçı Tan Tan’ın 2010 yılına ait video yerleştirme izletilir. Video sanatı ile ilgili gösterimlerden sonra öğretmen adaylarından akıllı telefonları ile kendi yaptıkları devinim, dans ve yüz ifadelerinin görüntülerini, isterlerse seslerini de kullanarak belli süre kadar kayıt etmeleri istenir. Sonra tüm telefonlar yere konularak birleştirilip yapılan video kayıtlarından oluşan görüntüler, yukarıdan aynı anda bütününe bakılarak izlenir (Görsel10). Bu çekimlerin onlarda bıraktığı etkiler üzerinde konuşulur.

Görsel 10: Cep telefonlarıyla video sanatına ilişkin uygulama örneği

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın alt amaçları doğrultusunda elde edilen verilere ilişkin bulgular dört alt başlık altında incelenerek açıklanmaya çalışılmıştır.

Öğretmen Adaylarının Çağdaş Sanata Yönelik Bilgilerine İlişkin Bulgular

Araştırma sürecinin başında öğretmen adaylarına çağdaş sanat konusunda bildiklerini anket formuna yazmaları istenmiştir. Sınıf öğretmeni adayları çağdaş sanat ile ilgili bilgilerini aşağıdaki gibi belirtmişlerdir:

Yaşadığımız çağın yansıması olarak düşünüyorum (ŞZ). Çağdaş sanat bulunulan dönemin şartlarında gelişen bir sanattır (AG). 21.yy'ın gerçeklerinin ve ihtiyaçlarının sanat yoluyla yansıtılması. İnsanın geldiği noktayı ve sanat anlayışını ve belli kalıplardan çıkıp, metaforlar kullanılarak yansıtması (JK). Günümüze ve yakın tarihe ışık tutan modern bir süreçtir. Resim, müzik, dans (devinim) gibi sanat dalları mevcuttur (AI). Yaşadığımız yüzyılda doğal ve beşeri unsurların sanatçının üzerinde veya içinde bıraktığı izlenimlerden yola çıkarak bu etkileri tuvale, mermere veya bedenine yansıtmış olduğu sanat türü (EG).

Yukarıdaki alıntılardan sınıf öğretmeni adaylarının çağdaş sanatı yaşadığımız çağın sanatı olarak algıladıkları anlaşılmaktadır. Çağdaş sanatın dönemin şartları, gereksinimleri ve sanatçının tüm bunlardan etkilendiği izlenimlerinin farklı anlatım biçimleriyle yansıtılması olarak ifade edildiği görülmektedir. Bir sınıf öğretmeni adayı çağdaş sanatı, metaforlar kullanılarak yansıtılması şeklinde görmektedir (JK). Bir diğer sınıf öğretmeni adayı ise *Çağdaş sanat daha çok soyut kavramları insanlara yansıtmaya çalışmaktadır (BG)* şeklinde görüşünü belirtmiştir. Bir başka sınıf öğretmeni adayının *Şu ana kadar karşılaştıklarımın arasında yapılan tablolar, resmedilen çalışmalar bana çağdaş sanatı yansıtıyor (YI)* görüşü, karşılaşmış olduğu tablolar bilinmediği için çağdaş sanatı açıklayan bir ifade olarak değerlendirilememiştir. Bir öğretmen adayı (GK) ise hiçbir fikrinin olmadığını belirtmiştir. Resim-iş öğretmeni adayından biri *Günümüz sanat anlamındadır (JS)* şeklinde görüşünü belirtirken, bir diğeri ise *Geçmişten günümüze kadar gelişerek, değişerek yenilenen günümüz sanat anlamındadır (NK)* şeklinde sanatın genel tanımından başlayarak çağdaş sanatı; gelişme, değişme, yenilenme kavramları ile ilişkilendirerek günümüz sanatı olarak değerlendirmiştir. *Modern sanat ve güncel akımların sentezi (KK)* ve *Çağdaş sanat birden çok akımın ve düşüncenin bir arada barınabileceği özgür ortam, modern sanattır (BA)* ifadeleriyle iki öğretmen adayının da modern sanatı çağdaş sanat ile bir bütün olarak algıladıkları anlaşılmaktadır. Öğretmen adaylarından müzik, dans ve resim alanlarına ait günümüz, çağdaş sanatçı ve eserlerine örnek vermeleri istendiğinde; müzik sanatı ile ilgili Fazıl Say, İdil Biret, Suna Kan, Hakan Aysev, Andre Rieu, Andrea Bocelli,

Vanessa May, Gülsin Onay, Evyen Grinko (Valse, Field, Faulkner's sleep eserleri), Necdet Levent, Selman Ada, Yan Tiersen; resim alanı ile ilgili Bedri Baykam, Hale Asaf, Hüseyin Avni Lifij, Burhan Doğançay,

Devrim Erbil, Nurullah Berk, Erol Demeç, Taner Ceylan, Fikret Otyam, Feyhaman Duran adlı sanatçıları belirtmişlerdir. Sadece bir öğretmen adayı (GK) dans sanatına örnek olarak Tan Sağtürk adlı sanatçıyı belirtmiştir. Üç sınıf öğretmeni adayı ise bu soruya yanıt vermemiştir.

Öğretmen Adaylarının Müzik, Dans/Devinim ve Resim Alanlarının Öğelerine Yönelik Bilgileri

Öğretmen adaylarının müzik, dans/devinim ve resim alanlarının her birinin kendine özgü öğeleri konusunda sorulan soruya verdikleri yanıtlar Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2: Öğretmen Adaylarının Müzik, Dans/Devinim ve Resim Alanlarının Özelliklerine Yönelik Bilgileri

	Sınıf Öğretmeni Adayı	Resim Öğretmeni Adayı
Müzik	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Müzik biz farkında olmasak da vücudumuzda var olan bir ritimdir.(JK) ➤ Müzik, kulağa hoş gelen ritmi olan her şeydir.(ŞZ) ➤ Müzik, belli ölçü ritim ve kurallara dayalıdır.(BG) ➤ Müzik notaların bir araya gelerek sözlerin eklendiği bir dal olarak görüyorum. Lirik olabiliyor, birçok tarzı bulunan bir sanat.(AG) ➤ Müzik; matematik, ritim, estetik kaygı.(HA) ➤ Müzik: ritim, ezgi, notalar, sözlü-sözsüz, melodi, enstrümanlar, bas, tenor, soprano, opera, müzikal.(GK) ➤ Müzik, melodilerin uyumlu veya uyumsuz bir araya gelişidir.(AI) ➤ Sanatçının kişi yer ve zaman öğelerine bağlı kalarak duygu ve düşüncelerini yansıtan güzel sanatlar. (EG) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bu sanat disiplinlerinde ritim denge söz konusudur.(NK) ➤ Müzik; ritim, uyum, estetik.(YS) ➤ Müzik sözlerin ve enstrümanların duyguları ifade etmenin yoludur.(KK) ➤ Müzik, sözler duygu ve düşüncelerin enstrümanlarla birleşerek ortaya çıkmasından oluşur.(BA)
Dans / Devinim	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bu ritme ayak uyduran uyum sağlayan hareketlerimizin estetik ve duygularımızla birleşmesiyle dansı keşfediyoruz.(JK) ➤ Dans, devinim müziğin, ritmin insanda uyandırdığı duyguları bedeniyle yansıtmasıdır.(ŞZ) ➤ Dans /devinim ise müzik doğrultusunda vücudumuzu kullanarak estetik doygunluk sağlama çabasıdır.(BG) ➤ Dans ve devinim olarak lirik dansı biliyorum. Lirik dans devinimleri bakımından dikkatimi çekmişti.(YI) ➤ Dans devinim estetik ve uyumun bir arada bulunduğu müzik eşliğinde bulunan sanat.(AG) ➤ Dans; ritim, estetik kaygı, müzik, devinim.(HA) ➤ Dans/Devinim: Donuk imge, hareketler, estetik ifadeler, mimikler, jestler, müzikli-müziksiz.(GK) ➤ Dans/devinim, vücudun-organizmanın ruha uygun melodi ile veya melodisiz hareketidir.(AI) ➤ Sanatçının kişi yer ve zaman öğelerine bağlı kalarak duygu ve düşüncelerini yansıtan güzel sanatlar.(EG) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dans; ritim, kompozisyon, estetik.(YS) ➤ Dans/devinim içten gelen duyguların hareketlerle birleşmesinden oluşur.(BA)

Tablo 2'nin devamı...

Resim	➤ Resme baktığımızda ise resim bence duygularımızın somutlaşmış halidir.(JK)	➤ Resim; kompozisyon, bütünlük, oran/orantı, estetik.(YS)
	➤ Resim, duyguları düşünceleri anlatmanın bir yoludur. Soyut somut her şey söz konusu olabilir. Bazen bir şeyleri anlatmaya cümleler yetmez o zaman resim devreye girebilir.(ŞZ)	➤ Resim, duyguların renklerle kendini ifade etme biçimi, şekillerle içsel duyguları yansıtır.(KK)
	➤ Resim renk ve çizgi tekniklerine dayalıdır.(BG)	➤ Resim disiplini, duygu ve düşüncelerin bir yüzeye aktarılmasıyla oluşur.(BA)
	➤ Resim; estetik kaygı, matematik.(HA)	
	➤ Resim: Boya, fırça, tuval, resim kâğıdı, resim kalemleri, tablo.(GK)	
	➤ Resim, duygu ve düşünceleri kâğıda, tabloya dökme işidir.(AI)	
	➤ Sanatçının kişi yer ve zaman öğelerine bağlı kalarak duygu ve düşüncelerini yansıtan güzel sanatlar.(EG)	

Tablo 2'de görüldüğü üzere öğretmen adayları müzik alanına ait özellikler konusunda en çok ritim öğesini öne çıkarmıştır. Ritim denge olarak ifade edildiği gibi, kulağa hoş gelen, ölçü ve kurallara dayalı ve tüm bedende var olduğu şeklinde açıklanmıştır. Müzik alanının estetik bir kaygı taşıdığını, uyumlu-uyumsuz ezgilerden oluşabileceğini, zaman-mekân olgusuyla birlikte duygu ve düşüncelerin bir yansıması olduğu belirtilmiştir. Ayrıca sözlü-sözsüz ve çalgıların da birleşerek müziği oluşturduğu yönünde ifadeler rastlanmıştır. Bir sınıf öğretmeni adayı (HA) ise matematik disiplini müzik alanının özellikleri içinde göstermiştir. Dans/devinime yönelik özellikler estetik, duygular, ritim, uyum, estetik doygunluk, donuk imge, hareket, jest-mimikler, müzikli-müziksiz, yer, zaman, kompozisyon, içten duyguların hareketlerle ifadesi şeklinde açıklanmıştır. Öğretmen adayları resim alanına yönelik özellikleri renk, çizgi teknikleri, estetik kaygı, matematik, yer, zaman, kompozisyon, bütünlük, estetik, oran/orantı, duyguların somutlaşmış hali, düşüncelerin, içsel duyguların soyut, somut olarak yansıtılması ve yüzeye aktarımı şeklinde belirtmişlerdir. Bir sınıf öğretmeni adayı (GK) boya, fırça, tuval, resim kâğıdı, resim kalemleri, tablo olarak resim alanına özgü malzemeleri sıralamıştır. Bir resim-iş öğretmeni adayı ise (YS) diğer öğretmen adaylarına göre kompozisyon, bütünlük, oran/orantı, estetik gibi resim alanına ait özel terimleri kullanmıştır.

Öğretmen Adaylarının Müzik, Dans/Devinim ve Resim Alanlarının Ortak Öğelerine Yönelik Bilgileri

Öğretmen adaylarının müzik, dans/devinim ve resim alanlarının ortak öğelerine yönelik görüşleri Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3: Öğretmen Adaylarına Göre Üç Sanat Alanının Ortak Özellikleri

Ortak Özellikler	Müzik/Dans/Devinim/Resim
Ritim	Ritim ile uyumu arama.
Armoni	Belli bir ahengi yansıtma-Ahenk yakalama-Uyum arayışı
Form	Simge oluşturma
Duygu	Haz verme, hüznün, sevinç, öfke, mutluluk, dinginlik, heyecan, dışa vurum, huzur veren, dinlendiren, psikolojik olarak rahatlama, ruha iyi gelme Duyguların açığa çıkmasını sağlayabilecek birer araçtır
Estetik	Haz veren belirli bir düzendir-Estetik unsurları barındırma-Göze, kulağa hoş gideni arama-Estetik yargılar
Süreç-Sonuç-Sanat Eseri	Sanatsal ürünlerin ortaya çıkması-Psiko-motor davranışların kullanılması-Özgünlük

Tablo 3'te görüldüğü üzere öğretmen adaylarının üç sanat alanına ilişkin belirtmiş oldukları ortak özellikler ritim, armoni, form, duygu, estetik ve eser şeklinde altı kategoride toplanmıştır. Ortak öğeler arasında gösterilen ritim öğesi “müzik ve dansa ritim tutarak uyumu arama” şeklinde ifade edilmiştir. Uyum arayışı ve belli bir ahengi yansıtma şeklinde öğretmen adayları tarafından belirtilen ifadeler armoni kategorisinde toplanmıştır. Simgeler oluşturma ifadesi ise sanatlar arasında ortak özellikler arasında görülen form kategorisinde değerlendirilmiştir. Üç sanat alanı, öğretmen adayları tarafından duygu ve düşünceleri yansıtan bir araç olarak görülmüştür. Bu üç sanat alanının estetik unsurları ve yargıları barındırdığı, haz verdiği ve hoş gideni arama şeklinde algılandığı için estetik kategorisinde toplanmıştır. Öğretmen adaylarının ortak özellikler arasında belirttikleri sanatsal ürünlerin ortaya çıkması görüşü, sanatsal sürecin sonunda bir eserin ortaya konulması yönünde değerlendirilmektedir. Sanatsal üretim sürecinde sanatçının psiko-motor becerilerinin devreye girmesi ve bu becerilerin sonunda sanatçının özgün bir eser ortaya koyma çabası da öğretmen adayları tarafından ortak özellikler arasında görülmüştür. Müzik, dans/devinim ve resim alanlarının birlikteliğinden bir başka sanat formuna ulaşıp ulaşılmadığı sorusuna dokuz sınıf öğretmeni adayını ve dört resim öğretmeni adayını ulaşılabileceği yönünde yanıt vermiştir. Öğretmen adaylarının bazı görüşleri aşağıda doğrudan aktarılmaktadır:

Ulaşabilir. Çünkü ortak özellikleri olan disiplinlerdir. Bunların birleşiminden farklı bir sanat doğabilir (ŞZ). Ulaşabilir müzik ve dans devinim zaten birlikte düşünülen disiplinler olmakla bunların resimle birlikteliği çok farklı şekillerde sağlanabilir (BG). Bence oluşabilir. Müzik eşliğinde dans ederken bir resim yapılabilir. Ya da orta da bir sanat eseri oluşturulabilir (AG). Bu üç sanat çeşitli alanlarda birbirlerinden faydalandıkları için üçünün birbirlerini de oldukça güzel bir sanat formuna

ulaşabilir. Mesela dans eşliğinde müzik çalınarak aralarda çeşitli estetik hareketlerle resme dair bölümlere yer verilebilir. Hatta buna bir isim de verirsem ben MüReDa (Müzik-Resim-Dans) derim (HA). Drama çalışması oluşturabilir. Tablolardan, resimlerden yola çıkarak müzik ve devininin birleşmesi ile ortaya sanat ürünü konulabilir (AI).

Öğretmen Adaylarının Çağdaş Sanatı Anlamaya Yönelik Gerçekleştirilen Disiplinlerarası Sanat Eğitimi Uygulamasını Bilgi ve Beceri Açısından Nasıl Değerlendirdiklerine İlişkin Bulgular

Çağdaş sanatı anlamaya yönelik gerçekleştirilen disiplinlerarası sanat eğitimi uygulamasının bilgi ve beceri bakımından nasıl değerlendirdiklerine ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: Çağdaş Sanatı Anlama Konusunda Sanat Eğitimi Uygulamasının Kazanımlarına İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşleri

Tematik Kodlar	Kodlar	f
Bilgi		
Önceki bilgileri yeniden hatırlama	NK, KK, AD, ŞZ, HA, B.A., J.K, A.I.	8
Yeni bilgiye ulaşma	NK, BA, KK, YI, AI, AG, HA, GK, EG, BG, AD, YS, YK, SZ	14
Müzik-dans-resim disiplinlerini ilişkilendirebilmeyi öğrenme	BA, DG, ŞZ, NK	4
Sanatta geleneksel olanın dışına çıkılabileceğini anlama	BA	1
Yaparak, yaşayarak öğrenme	YS, ŞZ, JK, GK	4
Resim sanatındaki fırça sürüş tekniklerini hatırlama	KK	1
Öğrenmede kalıcılık	YS, AD, BG, ŞZ, JK, AI, EG	7
Yeni bakış açısı kazanma	ŞZ, AI, YI	3
Yapılan uygulamanın sanatsal bir etkinliğe dönüşmesinin farkına varma	JK	1
Eserlerin canlandırılması yolu ile eserleri, sanatçıyı ve dönemsel olayları-olguları-kavramları daha iyi anlama	KK, BG, NK, JK	4
Çağdaş sanatı ve sanatçıları yeterince tanımadığının farkında olma	KK, AG	2
Çağdaş sanatı tanımlayabilme	KK, JK, EG	3
Beceri		
Yeni fikirleri paylaşma	NK, ŞZ, BA	3
Yaratıcılığın tetiklenmesi	NK, JK, AG, HA, KK, AD, YI	7
Hislerin müzik-dans-resim disiplinleri ile aktarılmasını deneyimleme	BA, ŞZ, JK, AG, AD, GK, AI	7

Devam ediyor...

Tablo 4'ün devamı...

Tematik Kodlar	Kodlar	f
Bilgilerin paylaşımından zevk duyma	KK, ŞZ, EG	3
Merak uyandırma, araştırmaya yönlendirme	KK, AD, YI, NK, YS, ŞZ	6
Sosyal medyada sanatı takip etme	YS	1
Farklı düşünmeyi sağlama ve geliştirme	AD	1
Performans çalışmasında birlikte bir ekip olarak çalışabilme becerisi kazanma	ŞZ, AD	2
Öneri getirme	JK	1
Eleştirel düşünebilme	JK, YI	2
Canlandırma yoluyla empati kurma	JK	1
Uyumlu çalışma	AI	1
İlk defa bir şeyler yapma fırsatını elde edebilme	EG	1
Sanatı psikoloji-sosyoloji vb. alanlarla ilişkilendirebilme.	HA	1

Tablo 4 incelendiğinde, öğretmen adayları önceki bilgileri yeniden hatırlamanın yanı sıra yeni bilgiye de ulaştıklarını belirtmişlerdir. Önceki bilgiler olarak sanatçı Jackson Pollock ve eser olarak Duchamp'ın Pisuvan'ı (NK, KK, AD, ŞZ, HA) belirtilmiştir. Yeni bilgi olarak da sanatçılar M. Abramovic, Jan van Eyck, G. Rockenschaub, Ives Klein, Vassarily, John Cage, Naim June Paik, Calzadilla, Sonia Falcone ve eserler olarak 4''33', 'İsimsiz'-1992 Monoton Sessizlik Senfonisi, Clamor ve sanat hareketi olarak performans sanatları, video art sıralanmıştır (NK, BA, KK, YI, AI, AG, HA, GK, EG). Öğretmen adayları tarafından müzik-dans-resim disiplinlerini ilişkilendirebilmeyi öğrenme, sanatta geleneksel olanın dışına çıkılabileceğini anlama, yaparak yaşayarak öğrenme, öğrenmede kalıcılık, yeni bakış açısı kazanma, yapılan uygulamanın sanatsal bir etkinliğe dönüşmesinin farkına varma şeklinde belirtilen görüşleri, bilgi düzeyinde kazanımlar olarak değerlendirilmiştir. Yaratıcılığın tetiklenmesi, hislerin müzik-dans-resim disiplinleri ile aktarılmasını deneyimleme, bilgilerin paylaşımından zevk duyma, merak uyandırma, araştırmaya yönlendirme şeklinde ise belirtilen görüşler, beceri düzeyindeki kazanımlar olarak düşünülmüştür. Çağdaş sanatı anlamaya dönük gerçekleştirilen sanat eğitimi uygulamasının kazanımları ile ilgili öğretmen adaylarının değerlendirmeleri aşağıda doğrudan aktarılmaktadır:

“Resim ve müziği...o sanat çalışmalarını daha bir bütün olarak görebiliyorum şu an (BG). Sürecin başında açıkçası ne olacağını tahmin edemiyorduk...nasıl bağdaştırabiliriz diye soru işareti ile geldik biz buraya.

Ama sonunda aslında birbirleriyle iç içe olduklarını gördük...resim de müzik de insanın duygularını ifade edebiliyor. İkisinin de bir arada olabileceğini gördük. Kendi vücudumuzu duygularımızı, düşüncelerimizi hareketlerimizle müzik eşliğinde bir şey anlatmaya çalıştık. Paylaşım içindeydik sürekli (ŞZ). Müzik, resim, devinim, bu üçünün bir karması vardı...yani yeni bir şey çıktı ortaya...disiplinlerarası deyince bu üçü geldi aklıma. Bir sanat eseri çıktı, karmaşık bir sanat eseri (JK). Müziğin tek başına devam etmeyeceği, disiplinler arası ilerleyebileceğimizi, resmin sadece tek başına değil de müzik ve devinimlerle birleşerek hepsiyle güzel bir bütün olması ile alakalı geniş bir bakış açısı edindik, geçmişten günümüze sanat ile ilgili etkinlikler sayesinde (AI). Genelde biz örnek olarak Rönesans ve ileri olarak görüyoruz. Yani eski çağlardan itibaren görüyoruz eserleri ama çağdaş sanata çok değinmiyoruz. Değindiğimiz için bu konuda eksiklerimizin olduğunu, bir yanımızın eksik kaldığını düşünüyorum. Çünkü günümüzü çok takip edemiyoruz. Rönesans, barok hep bunlarla takılı kalıyoruz (KK). Çağdaş sanat denilince aklıma bir şeyler geliyor. Nasıl ayırt edileceğini dahi bilmiyordum...Çağdaş sanat hakkında birisiyle konuşabilecek düzeye gelebildiğimi düşünüyorum (BG)...şu geliyor aklıma çok fazla metaforlar kullanıyorlar ve biz yaptığımız bu çalışmada bazı nesnelere bir yerlere konumlandırdık...onlara yeni anlamlar kattık. Hani bunu yaparak çağdaş sanatı ve bunu icra eden sanatçıyı anlamış olduk. Çünkü biz de yeni nesnelere anlamlar verdik...örneğin şarap şişesini bir kadın olarak düşündüm. Şarap şişesini bir metafor olarak kullandım (JK).

Öğretmen Adaylarının Çağdaş Sanatı Anlamaya Yönelik Gerçekleştirilen Disiplinlerarası Sanat Eğitimi Uygulamasının Öğrenme-Öğretme Sürecine Uyarlanması Konusunda Görüşleri

Çağdaş sanatı anlamaya dönük gerçekleştirilen sanat eğitimi uygulamasının okullardaki öğrenme-öğretme sürecine nasıl uyarlanabileceğine ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri Tablo 5'te gösterilmektedir.

Tablo 5: Sanat Eğitimi Uygulamasının Öğrenme-Öğretme Sürecine Uyarlanmasına İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşleri

Kategori	Tematik Kodlar	Kodlar	f
Yöntem ve Teknikler	Aynı çalışmanın doğrudan uygulanması	NK, BA, KK, BG, ŞZ, GK, EG	7
	Bu sanat uygulamasını basite indirgeyerek uygulama	BG, AI	2
	Resimlerin canlandırılması (dramatize etme, sınıf içi-sınıf dışı)	NK, KK, YS, AD, YI, GK, EG	7
	Öğretimde karşılaştırmadan yararlanma	NK	1
	Düz anlatım yerine sanatın anlatıldığı, çizimlerin yapıldığı küçük oyunlar tasarlama, oyunlaştırma	GK, NK, BA	3
	Farklı disiplinlerle sanat disiplinlerini ilişkilendirme	JK, GK, NK, ŞZ, AI, BA, YS, AD	8
	Resim dersinde müziğin ve hareketin kullanılması	NK, KK	2
	Sahne oyunları şeklinde uyarlama (Skeçler)	BA	1
	Drama uygulamaları yapma	KK, BG, AG, HA, GK, EG	6
	Çağdaş döneme ait müzikler dinletme	KK	1
	Çocuklara her şeyin sanat olabileceğini anlatma	KK, JK	2
	Uygulamaları açık alanda gerçekleştirme	YS, ŞZ	2
	Malzeme ve Teknoloji Kullanımı	Metalofon çalarak çocukların o anki duygularını dans ederek resimlemeleri	HA
Grup çalışması yapma (sanat dönemlerini bölümlere ayırma-gruplara dağıtma)		GK	1
Araştırma olanağı sağlama (dergi, hikâye, kitap önerme), öğrendikleriyle ilgili özet çıkarma		GK, AI	2
Müzik ve dansın çizim tekniğiyle resimleme		YS, A.D, BG, ŞZ, AG, YI, EG	7
Sanat etkinliklerinde aile katılımını sağlama		YI	1
Yaparak, yaşayarak öğretme		JK	1
Çağdaş sanatla ilgili haftalık görevler verme		AI	1
		<i>Devam ediyor...</i>	

Tablo 5'in devamı...

Kategori	Tematik Kodlar	Kodlar	f	
Malzeme ve Teknoloji Kullanımı	Teknolojiyi sanat eğitimi uygulamalarına dâhil etme	BA, YS, ŞZ, YI, AI, AG	6	
	Sanat akımlarını anlatırken görsel materyal kullanma	KK	1	
	Uygulamada kullanılacak malzemelerin günün koşullarına göre seçilmesi	BA	1	
	Tarih şeridi hazırlama	KK.	1	
	Video sanatı örneklerini izletip görülenlerin devinimlere dönüştürülmesi	AG	1	
	Canlandırmaların-devinimlerin videoya çekilmesi	AI, YI	2	
	Nesne ile Çalışma	Objenin sanatsal amaç için kullanmayı öğretme	KK	1
		Nesneyi boyayıp duvarı boyama	YS, AD	2
Nesne yerleştirme uygulamaları		AI, GK	2	
Nesneyi parçalama etkinliği, görüntüye farklı açılardan bakabilme		AG	1	
Bir şeyi metafor oluşturarak sergileme		NK	1	

Öğretmen adaylarından elde edilen görüşler yöntem ve teknikler, malzeme ve teknoloji kullanımı ve nesne ile çalışma şeklinde üç kategori altında gruplandırılmıştır. Tablo 5 incelendiğinde, yöntem ve teknikler kategorisinde sekiz öğretmen adayı “farklı disiplinlerle sanat disiplinlerini ilişkilendirme” yönünde görüş bildirmiştir. Yedi öğretmen adayı ise bu uygulamanın doğrudan hedef kitlelerine uyarlanabileceğini belirtmiştir. Resimlerin canlandırılması, drama uygulamaları ile müzik ve dansın çizim tekniğiyle resimlenmesi en fazla belirtilen yöntemler olarak saptanmıştır. Malzeme ve teknoloji kullanımı kategorisinde ise altı öğretmen adayı teknolojiyi sanat eğitimi uygulamalarına dâhil etme yönünde görüş bildirmiştir. Teknoloji içerisinde video sanatı örneklerini izletip görülenlerin devinimlere dönüştürülmesi, canlandırmaların-devinimlerin videoya çekilmesi, tarih şeridi hazırlama ve uygulamada kullanılacak malzemelerin günün koşullarına göre seçilmesi şeklinde uygulamalar belirtilmiştir. Nesne ile çalışma kategorisinde objeyi sanatsal amaç için kullanmayı öğretme, nesneyi boyayıp duvarı boyama, nesne yerleştirme uygulamaları, nesneyi parçalama etkinliği, görüntüye farklı açılardan bakabilme ve bir şeyi metafor oluşturarak sergileme şeklinde uygulamalar sıralanmıştır. Öğretmen adaylarının nesne ile çalışma ve metafor oluşturma şeklindeki uyarlamalara ilişkin görüşleri aşağıda doğrudan aktarılmaktadır:

Çocuklara aslında hiç düşünmedikleri bir obje koyarak ve bir kompozisyon oluşturarak onlara çağdaş sanatı anlatmaya çalışırım. Çünkü çağdaş sanat demek aslında sınırsız bir ufuk demek...Keskin sınırları yok... Sanat olarak görmedikleri bir objeyi getirip, onun üzerinde çocuklarla birlikte fikirlerimizi paylaşıyoruz. Sanatsal yanlarını görmeye çalışırız. O objenin seslerini çıkarırız. Objeye vurarak, masaya vurarak seslerini vurgularız...o objeden çıkan sesin nasıl bir duygu oluşturduğunu onlardan öğrenmek isterim (KK). Nesne yerleştirmeleri uygulanabilir, çünkü çocukların hayal güçleri geniş olduğu için kendileri direkt uygulansa bile değişik şeyler ortaya çıkacaktır. İkinci sınıftan itibaren uygulanabileceğini düşünüyorum nesne yerleştirmelerin. Birinci sınıf için kendini anlatamama, toplum önünde konuşamama gibi olabilir (AI). Çağdaş sanata baktığımız zaman çok fazla metafor var. Hayal etmeyi sağlayan ortamlar yaratıldığı zaman hayal ettiği şeyi daha somut hale getirebilir. Çağdaş sanatı da bu şekilde çok daha rahatlıkla öğretebiliriz...çağdaş sanatta farklı bir anlatım var. Özellikle öğrencilerin yaratıcı olmalarını, hayal etmelerini, metaforun ne olduğunu, yerine koymanın ne olduğunu anlatmamız gerektiğini düşünüyorum (JK). Bir öğretmen adayı (ŞZ) gerçekleştirilen disiplinlerarası sanat eğitimi uygulamasının, sanatın dışında bir disiplin olan matematik ile ilişkilendirilerek uyarlanabileceğini vurgulamaktadır: Mesela matematik ile bağdaştırabiliriz. Buraya resmi değil ama matematikle müziğin gelişimini koyup oradan bir şeyler yapabiliriz. Sonuçta matematik her şeyin içinde var. Bir arada olabilir diye düşünüyorum (ŞZ).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada çağdaş sanatı anlamaya yönelik sınıf ve resim-iş öğretmeni adaylarıyla müzik, dans/devinim ve resim sanat alanlarına yönelik disiplinlerarası bir sanat eğitimi uygulaması gerçekleştirilmiştir. Uygulamanın başında öğretmen adaylarının çağdaş sanata yönelik bilgileri sorulmuştur. Elde edilen bulgular, sınıf ve resim-iş öğretmeni adaylarının çağdaş sanatı günümüzün sanatı olarak algıladıklarını göstermektedir. Bir öğretmen adayı *Geçmişteki birikimlerle ileriye dönük sanat kaygısı taşıyan ve geleceğe miras bırakmak için icra edilen sanat* (HA) şeklinde çağdaş sanatla ilgili görüşünü açıklamıştır. Oysa çağdaş sanatta her sanatçı eserini bir sanat kaygısıyla ortaya koymamaktadır. Çağdaş sanatçı, her zaman kalıcı olabilmek ve geleceğe miras bırakmak gibi bir amacı olmadığını da vurgulamaktadır. Ancak öğretmen adayının 'sanat kaygısı' ifadesini kullanmış olması sanatsal bir bilgi duyarlılığı taşıdığını ortaya koymaktadır. Bazı sınıf öğretmeni adaylarının (JK, BG) ifadelerinde 'metafor' ve 'soyut kavram' şeklinde sanatsal terimlere yer verdikleri görülmektedir. Çağdaş

sanatta sanatçıların metaforlar kullandıkları ve soyut kavramlara yöneldikleri bilinmektedir. Metafor kullanımı, bireyin yaratıcı düşünme ve kendini ifade edebilme becerilerini geliştirmekte ve farklı disiplinler ile ortamlara ait kavramlar arasında bağlantılar kurmayı sağlamaktadır. Sanat eğitiminde yapılan metaforik düşünceye dayalı uygulamaların ve çağdaş sanatı kapsayan ders içeriklerinin öğrencilerin sanat eğitimi başarıları üzerinde etkili olduğunu göstermektedir (Kılıç ve Altıntaş, 2016). Araştırma sürecinin sonunda sınıf öğretmen adaylarının çağdaş sanatı niteleyen kavramlarda eksiklikleri anlaşılmalı birlikte bazı sınıf öğretmeni adaylarının çağdaş sanatın metaforik yapısı ile ilgili bir sanatsal bilgi birikimine sahip oldukları ve bunda lisans düzeyindeki sanat eğitimi derslerinden edinmiş oldukları bilgilerin ve kendi kişisel ilgilerinin de etkili olduğu söylenebilir. Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Lisans Programında (YÖK, 2006) yer alan sanat eğitimi dersi 1 ders saati teorik ve 2 ders saati uygulama olmak üzere haftada 3 ders saati olarak yürütülmektedir. Sanat eğitimi dersi “Düşünce tarihi ve felsefede sanat kuramlarına bakış, sanat alanında bilgi ve deneyimlerin kuramsal ve uygulamalı yönünü kavrama, sanat tarihi ve felsefe konusunda eleştirel düşünme, değerlendirme, bilim ve teknolojiye yararlanarak sanat kuramlarını yorumlama, sanatın eğitsel işlevleri, sanat objesiyle sanayi objesini ayırabilme, sanatsal olay ve olgular üzerinden farklı disiplinlere ait yapıtları okuma becerisi kazandırma, sanat eserlerinin sergilendiği ortamlar hakkında bilgi ve yaşantılar edinme, yaratıcılık kavramı, yaratıcı birey ve özellikleri, yaratıcı düşünme, sanatsal yaratma süreçleri.” şeklindeki içerik doğrultusunda okutulmaktadır. Görüldüğü üzere sanat eğitimi ders içeriği, disiplinlerarası sanat eğitimi uygulamalarının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Resim-iş öğretmeni adayları da çağdaş sanatı; gelişme, değişme, yenilenme kavramlarıyla ilişkilendirip günümüzün sanatı olarak değerlendirmiştir. Değişme, yenilenme kavramlarının çağdaş sanatın temel kavramları arasında yer aldığı ve metaforik kavramıyla da ilişkilendirilebileceği düşünüldüğünde, resim-iş öğretmeni adaylarının çağdaş sanatla ilgili belli bir bilgiye sahip oldukları söylenebilir. Bununla birlikte iki resim öğretmeni adayının *Modern sanat ve güncel akımların sentezi* (KK) ve *Çağdaş sanat birden çok akımın ve düşüncenin bir arada barınabileceği özgür ortam, modern sanattır* şeklindeki ifadelerinden, modern sanat ile çağdaş sanatı bir bütün olarak algıladıkları anlaşılmaktadır. Bu bulgu, öğretmen adaylarının sanat dönemleri arasında bir kavram kargaşası yaşıyor olabileceklerini düşündürmektedir. Elde edilen verilerden hareketle öğretmen adaylarının, çağdaş sanata ilişkin kuramsal bilgi düzeyinde birikimlerinin yeterli olmadığı veya bildiklerini aktarma

konusunda zorlandıkları söylenebilir. İki resim-iş öğretmeni adayının çağdaş sanat dersine yönelik görüşü aşağıda doğrudan aktarılmaktadır:

Genelde biz örnek olarak Rönesans ve ileri olarak görüyoruz. Yani eski çağlardan itibaren görüyoruz eserleri ama çağdaş sanata çok değinmiyoruz...değindiğimiz için bu konuda eksiklerimizin olduğunu, bir yanımızın eksik kaldığını düşünüyorum. Çünkü günümüzü çok takip edemiyoruz...Rönesans, barok hep bunlarla takılı kalıyoruz...Çağdaş sanatla ilgili bilgiler lisans eğitiminde yeterince verilmemektedir (KK).

Resim-iş öğretmeni adaylarının çağdaş sanat dersinde günümüz sanatına yeteri kadar değinmediği ve takip edilmediğini belirtmiş olmaları dikkat çekicidir. Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Lisans Programında (YÖK, 2006) “Çağdaş Sanat” dersi bir dönem süresince haftada teorik olmak üzere 3 ders saati şeklinde yer almaktadır. Çağdaş sanat dersinin içeriğinde konuların “19. yüzyıldan başlayarak günümüze kadar süregelen Empresyonizm, Ekspresyonizm, Pont Aven, Nabilier, Modern Stil, Fovizm, Kübizm, Orfizm, Rayonizm, Sektion D’or, Vortisizm, Süprematizm, Neoplastizm, Soyut Sanat, Dadacılık, Sürrealizm, Kavramsal Sanat vb. sanat akımları ve bu akımlar içinde yer alan belli başlı sanatçıların eserlerinin değerlendirilmesi.” şeklinde belirtilmiş olduğu görülmektedir. Bu ders günümüze değin çağdaş sanat eserlerinin, sanat akımları ile sanatçıların tanınmasına, değerlendirilmesine ve sorgulanmasına dayanmaktadır (Güneş, 2015). Bu açıdan bakıldığında resim-iş öğretmeni adaylarının kuramsal olarak daha ayrıntılı bilgilerle donanımlı olmaları beklenmektedir. Bu araştırmada öğretmen adaylarından müzik, dans/devinim ve resim alanlarına ait günümüzün çağdaş sanatçı ve eserlerine örnek vermeleri istendiğinde; müzik ve resim sanat alanlarına ait en fazla dört sanatçının ismini yazabildikleri, eser isimlerine ise yeterince yer vermedikleri belirlenmiştir. Ayrıca dansa ve devinime yönelik sadece bir öğretmen adayının bir sanatçıya örnek verdiği görülmüştür. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan öğretmen adaylarının içinde yaşadıkları çağın sanatını, sanatçıları ve eserlerini yeterince tanımadıkları söylenebilir. Resim-iş öğretmeni adaylarına anasanat atölye ders içeriklerinde de sanatın temel kavramları, terimleri, dönemleri, akımları, sanatçıları konusunda bilgiler verilmekte, örnekler gösterilmektedir. Resim-iş öğretmeni adaylarının çağdaş sanatı anlamaya yönelik gerçekleştirilen nesne yerleştirme uygulamasında yaratıcı tavırlar sergilemiş olmalarına rağmen kuramsal bilgi düzeyinde birikimlerinin yeterli olmaması ve bildiklerini aktarmada zorlanmaları dikkat çekici bir durumdur. Bu bağlamda günümüz çağdaş sanatına ışık tutacak anlayışlar doğrultusunda, hem biçimsel hem de düşünsel (Öztütüncü, 2016) temele dayalı disiplinlerarası sanat eğitimi uygulamalarının

gerçekleştirilmesi önem taşımaktadır. Öğretmen adaylarının müzik, dans/devinim ve resim alanının her birinin kendi öğeleri konusundaki görüşleri incelendiğinde, müzik alanına ait en çok ritim öğesini öne çıkarmışlardır. Ritmi, insan doğasında var olan bir unsur olarak gördükleri ve yaşamın kendisiyle ilişkilendirdikleri söylenebilir. Öğretmen adaylarının müzik alanını *belli ölçü ritim ve kurallara dayalıdır* (BG), *denge söz konusudur* (NK) ve *estetik kaygı* (HA, YS) şeklinde müziği belli kurallar doğrultusunda tanımladıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra günümüzün müzik sanatında geleneksel olan kuralların dışına çıktığını ifade eden öğretmen adayının *müzik, melodilerin uyumlu veya uyumsuz bir araya gelişidir* (AI) görüşü de müzik sanatında gelenekten kopuşu vurguladığı yönünde değerlendirilebilir. Dans/devinime yönelik özellikler ise estetik, duygular, ritim, uyum, estetik doygunluk, donuk imge, hareket, jest-mimikler, müzikli müziksiz, yer, zaman, kompozisyon ve içten duyguların hareketlerle ifadesi şeklinde açıklanmıştır. *Dans/devinim, vücudun-organizmanın ruha uygun melodi ile veya melodisiz hareketidir* (AI) şeklindeki öğretmen adayının görüşü dans/devinimin müzikle olduğu kadar müziksiz de insan ruhuna ve doğasına uygunluğu yönündeki bir gereksinimi olarak değerlendirdiği söylenebilir. *Dans/devinim ise müzik doğrultusunda vücudumuzu kullanarak estetik doygunluk sağlama çabasıdır* (BG) yönündeki görüş ise dans ve devinimin estetik doyuma ulaşma çabasının estetik kaygının bir gereği şeklinde algılandığı söylenebilir. Bir sınıf öğretmeni adayının (YI) lirik dansı bildiğini ifade etmesi, bu sanat alanına ilişkin daha özel bir bilgiye sahip olduğunu da düşündürmektedir. Resim alanına ilişkin belirtilen görüşlerden, öğretmen adaylarının resim alanını çoğunlukla *duygu ve düşüncelerin dışa vurumu* olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Bir sınıf öğretmeni adayı (GK) *boya, fırça, tuval, resim kâğıdı, resim kalemleri, tablo* olarak resim alanına özgü malzemeleri sıralamıştır. Bir resim öğretmeni adayı ise (YS) diğer öğretmen adaylarına göre kompozisyon, bütünlük, oran/orantı, estetik gibi resim alanına ait özel terimleri kullanmıştır. Resim-iş öğretmeni adaylarının bu yönde görüş belirtmeleri alan bilgisi açısından beklenen bir durumdur. Sınıf öğretmeni adaylarının da renk, çizgi teknikleri, estetik kaygı, soyut, somut, yer, zaman şeklinde resim alanının kendine özgü öğeleri konusunda bir farkındalığa sahip oldukları düşünülebilir. Öğretmen adaylarının üç sanat alanına ilişkin belirtmiş oldukları ortak özellikler ritim, armoni, form, duygu, estetik ve eser şeklinde altı kategoride toplanmıştır. Bohannon ve McDowell (2010) müzik, resim ve devinim alanlarının ortak öğeleri olarak “ritim, kontur, renk, armoni, form, denge ve doku” belirlemiştir. Ayrıca vurgu, çeşitlilik, dramatik, bölünme, tempo, süreklilik, zaman ve teknik şeklinde ek öğelerin de yer alınabileceği ifade edilmektedir. Müzik alanı diğer sanatlarla olduğu

gibi, özellikle resim alanıyla bir etkileşim içindedir. Her iki sanatta yer edinmiş ortak öğeler/kavramlar bulunmaktadır. Örneğin Kandinsky “Sanatta Tinsellik Üzerine” adlı kitabında resimdeki çizgi, yüzey, renk, ışık, biçim, mekân vb. gibi kavramların, müzikteki ses, tını, ritim ve armoni gibi kavramlara denk geldiğini vurgulamıştır (Abacı, 2016). Öğretmen adaylarının görüşlerinde renk, doku ve kontur öğelerini yansıtan ifadeler rastlanılmamıştır. Ancak duyu-estetik ile ilgili ifadelerin yer alması, bu iki kavramın öğretmen adayları tarafından sanat alanlarının ortak öğeleri olarak da algılandığı söylenebilir. Çağdaş sanatta da farklı sanat formlarının iç içe olduğu ve sanatın ortak öğelerini içeren eserlerin yaratıldığı görülmektedir. Öğretmen adayları müzik, dans/devinim ve resim alanlarının birlikteliğinden bir başka sanat formuna ulaşılabileceğini düşünmektedir. Buradan da sanatlar arasındaki etkileşimin farkında oldukları söylenebilir. Atölye içinde gerçekleştirilen “zamanda sanat serüveni” adlı disiplinlerarası sanat eğitimi uygulamasının sonunda öğretmen adayları önceden bildikleri sanatçı ve eserlerini yeniden hatırladıklarını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte çağdaş sanata yönelik yeni bilgiler edindiklerini, farklı sanat alanlarını ilişkilendirebildiklerini, sanatta geleneksel olanın dışına çıkılabilmeyi öğrendiklerini ve yeni bakış açısı kazandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının yapılan uygulamanın bir sanatsal etkinliğe dönüştüğünü ifade etmeleri de dikkat çekici bir bulgu olarak düşünülmektedir. İki öğretmen adayının, *...kendimizi sanatçıların yerine koyma şansını da elde etmiş olduk* (BG) ve *...çok fazla metaforlar kullanıyorlar ve yaptığımız bu çalışmada bazı nesnelere bir yerlere konumlandık, onlara yeni anlamlar kattık. Hani bunu yaparak çağdaş sanatı ve bunu icra eden sanatçıyı anlamış olduk* (JK) ifadeleri bu görüşü destekler niteliktedir. Sanatı sadece uzaktan anlamak değil, bizzat yaşayarak, tanıyıp değerlendirmek sanatsal biçimlendirme eylemine katılmayı, bu olguda etkili rol oynamayı gerçekleştirmek esastır (San, 2003: 24). Öztütüncü (2016)’ye göre araştırma becerilerini harekete geçiren, akıl yürütme, uygulama, problem oluşturma ve problemi çözme süreci; öğrencilerin bakış açılarının genişlemesini, kuramsal ve uygulama yönünden gerekli donanımın oluşmasını sağladığı gibi, önceki deneyimleriyle birlikte ortam hazırlar. Ayrıca disiplinlerarası sanat eğitimi uygulamalarının kişiliğin farklı yönlerinin gelişmesinde de etkili olduğu vurgulanmaktadır. Bu çalışmada gerçekleştirilen çağdaş sanatı anlamaya dönük disiplinlerarası sanat eğitimi uygulamasının okullardaki öğrenme-öğretme sürecine uyarlanması konusunda öğretmen adaylarının görüşleri yöntem ve teknikler, malzeme ve teknoloji kullanımı ve nesne ile çalışma şeklinde üç kategori altında gruplandırılmıştır. Yapılan uygulamanın doğrudan gerçekleştirilebileceği gibi, çocuklarla çalışırken daha basite indirgeyerek uygulanması yönünde de görüşler belirtilmiştir. Bununla

birlikte öğretmen adaylarının görüşleri arasında drama uygulamaları, resimlerin canlandırılması (dramatize etme, hikayeleştirme), oyunlaştırma, müzik ve dansın çizim tekniğiyle resimlenmesi, dinleme-dans çalışmaları, farklı disiplinlerle sanat disiplinlerini ilişkilendirme şeklinde daha çok sanatların birbiriyle etkileşimini sağlayabilecek uygulamaların yer aldığı görülmektedir. Öğretmen adayları tarafından yöntem ve teknikler açısından düşünüldüğünde daha çok öğrenci merkezli, çeşitlilik gösteren aktif öğretme-öğrenme süreçlerinin belirtilmiş olması olumlu bir durum olarak değerlendirilmektedir. YÖK (2006)'ün öğretmen yetiştirme programlarının uygulanması ile ilgili esaslar incelendiğinde, "...yeni ilköğretim programlarının yapılandırmacı felsefesinin bir gereği olarak önce deneyim ve yaşantılardan yola çıkılması, daha sonra kavram ve tanımlamalara ulaşılması büyük önem taşımaktadır. Öte yandan ders konularının, Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilgili kademe için hazırladığı ders programları ile ilişkilendirilmesi ve günlük yaşamdan örneklerle zenginleştirilmesi dikkate alınması gereken diğer bir husustur." şeklindeki dokuzuncu maddenin, bu araştırmanın amacıyla da örtüştüğü söylenebilir. Ayrıca öğrencilerin öğretmen tarafından yaratıcı süreçlere yönlendirilebilmesi için öğretmenin de yaratıcı süreci başlatacak ve yönetecek donanıma sahip olması (Bulut, 2014) gereğinden hareketle araştırmada yer alan uygulamaların, diğer araştırmacılara ve sanat eğitimcilerine örnek oluşturabileceği düşünülmektedir. San (2016)'a göre "...sanatlar eğitimi süreci içinde bu alanlar hakkında yeterince bilgi edinilmesi ve ayrıca her sanat dalının diğer sanat dallarıyla kesinlikle etkileşim içinde olup sanatın bir bütün olarak ele alınması ile ancak yetkin, çağcıl, özgün yaratımlar gerçekleştirilebilir. Kısaca sanatlar eğitimi disiplinlerarası, disiplinler geçişli olmalı ve disiplinler ötesi anlamlara uzanabilmelidir." Bu açıdan bakıldığında çağdaş sanatı anlamaya dönük gerçekleştirilen disiplinlerarası sanat eğitimi uygulamasıyla öğretmen adayları, farklı sanat alanlarının ortak özelliklerinin ve birbirinden farklılık gösteren yönlerinin vurgulandığı yaratıcı bir süreç deneyimlemiş oldular. Öğretmen adaylarının sanat eğitiminde metaforlar oluşturma, nesneyi sanatsal amaç için kullanma, teknolojiyi sanat eğitimine dâhil etme ve sanatlar arası bağlantı kurma şeklindeki sanat eğitimi uygulama örneklerini belirtmiş olmaları bu deneyimlerinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda bütünleşik sanatlar anlayışının farklı malzeme kullanımının, birlikte üretmenin, yaşanmışlığın (Öztütüncü, 2016), ayrıca yapıttan önce düşünceye, eserin iletmesi gereken mesaja önem veren, sınırsız teknik ve malzemeye açık (Bulut, 2014) yapılan sanat eğitimi uygulamalarının, çağdaş sanatı anlamada etkili olabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmalar öğretmen adaylarının çağdaş sanata olan farkındalıklarını ve duyarlılıklarını da geliştirmesi bakımından önem taşımaktadır. Çağdaş sanatı

anlamaya yönelik yapılabilecek çalışmalardan biri, sanat eğitimi veren kurumlarda öncelikle sanatlar arasında bağlantılar kurulabilecek disiplinlerarası anlayışla hazırlanmış sanat eğitimi programı ile ders içeriklerinin hazırlanması ve uygulamaya geçirilmesidir. Ayrıca öğretmen yetiştirme lisans programında yer alan sanat eğitimi ile ilgili ders konularının ilkökul, ortaokul ve ortaöğretim kurumları için hazırlanan ders programları ile ilişkilendirilmesi ve günlük yaşamdan örneklerle çeşitlendirilerek desteklenmesi gerekmektedir. Sınıf öğretmeni yetiştirme lisans programında farklı ve yeni sanat yaklaşımlarını içeren “Çağdaş Sanat” dersinin yer almasının uygun olacağı düşünülmektedir. Ayrıca resim-iş öğretmeni yetiştirme lisans programında yer alan “Çağdaş Sanat” ders içeriğinin daha çok güncel sanatı anlamaya dönük kuramsal ile birlikte uygulamayı da esas alan bir yaklaşımla yürütülmesinin daha yararlı olacağı düşünülmektedir. Özellikle teknolojinin sağladığı olanakları da kullanarak müze, sergi alanları, sokak, park, arazi vb. iç ve dış mekânlarda çağdaş sanatçıları, eserleri etkinlikler ve interaktif uygulamalar aracılığı ile öğretmen adaylarına tanıtmaya olanakları sağlanabilir. Ayrıca bu programlarda farklı disiplinlerde ders veren öğretim elemanları ile işbirliği yapılarak çağdaş sanatı anlamaya yönelik sanat eğitimi derslerinin yürütülmesi önerilebilir. Bununla birlikte bir sanat eğitimcisi farklı sanat disiplinleri konusunda da bilgilerini geliştirebilmeli ve uygulamaya geçirecek yöntem ve yaklaşımları arama çabası içinde olabilmelidir.

KAYNAKLAR

- Abacı, Z. (2016). "19. ve 20. Yüzyıl Sanatında Müziği Etkileyen Resim ve Ressamlar." Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- Bilhan, D. (2007). 19. Yüzyıl Avrupa Resminde Zaman Kavramının Anlamsal Değişimi. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, XX (1), 17-33.
- Brandstaetter, U. (2008). *Grundfragen der Aesthetik, Bild-Musik-Sprache-Körper*. Köln: Böhlau Verlag.
- Brandstaetter, U. (2009). *Musik und Bildene Kunst im Dialog*. Augsburg: Wissner Verlag.
- Bulut, İ. (2014). 21. Yüzyılda Yeni Teknolojilerin Yarattığı Sanat Anlayışları ve Görsel Sanatlar Öğretmeni Yetiştiren Kurumların Eğitim Programlarındaki Yeri. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), 117-132.
- Germaner, S. (1997). *1960 Sonrası Sanat, Akımlar, Eğilimler, Gruplar, Sanatçılar*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

- Güneş, N. (2015). Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yönteminin Çağdaş Sanat Dersi Öğretiminde Kullanılmasının Kalıcılığa Etkisi. *Tarihin Peşinde, Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmaları Dergisi*, (13), 365-380.
- Gürcan, A. G. (2015). *Performans Sanatı*. İstanbul: Tekhne Yayınları.
- İlyasoğlu, E. (2009). *Zaman İçinde Müzik*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Karadağ, A. B. (2008). Yabancı Dil Eğitimi Bölümlerinde "Disiplinlerarasılık" Odaklı Bir Öz-Sorgulama: Lisans Programlarındaki Edebiyat, Dil Bilim, Özellikle Çeviri Derslerinin Yüksek Lisans Eğitimine Katkıları. *II. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu* (s. 102-110). İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kılıç, İ. B. ve Altıntaş, O. (2016). Çağdaş Sanatta Metaforik Düşünceye Dayalı Uygulamaların Lisans Öğrencilerinin Sanat Eğitimi Başarısına Etkisi. *Sanat Eğitimi Dergisi*, 4 (1), 53-76.
- Lake, K. (1994). İntegrated Curriculum. *School Improvement Research Series. (VIII)*, 50-65.
- Martinez, E. H. ve Demiral, A. (2014). 20. ve 21. Yüzyılda Sanatta Malzeme Olarak Beden; Performans Sanatı. *Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi* (6), 180-200.
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel Araştırma, Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. (Çev: S. Turan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özdemir, A., Bölükoğlu, H. İ. ve Şentürk, N. (2015) Temel Sanat Eğitiminde Disiplinlerarası Yaklaşım Dayalı (Müzik Destekli) Uygulamanın Öğrenci Tutum Düzeyine Etkisi. *EKEV Akademi Dergisi*, 19 (63), 15-29.
- Öztütüncü, S. (2016). Disiplinlerarası Atölye Dersleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 9 (19), 15-28.
- San, İ. (2003). *Sanat Eğitimi Kuramları*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- San, İ. (2004). *Sanat ve Eğitim (3. Baskı)*. Ankara: Ütopya Yayınları.
- San, İ. (2006). Tiyatroya Rağmen Yaratıcı Drama. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1 (1), 5-15.
- San, İ. (2016). Disiplinlerarası Sanat Eğitimi Sürdürmek. *Pamukkale Üniversitesi 1. Uluslararası Sanat Eğitimi Sempozyumu* içinde (s. 20), Denizli.
- Serig, D. (2006). A Conceptual Structure of Visual Metaphor. *Studies in Art Education, A Journal of Issues and Research*, 47 (3), 229-247.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, A. (2001). *Sözel, Yazılı ve Diğer Materyaller için İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Wilson, M. (2015). *Çağdaş Sanat Nasıl Okunur, 21. Yüzyıl Sanatını Yaşamak*. İstanbul: Hayalperest Yayınları.

- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, E. M. ve Yılmaz, S. (2017). Görsel Sanatlar Öğretiminde Sanat Tarihi Şeritlerinin Önemi. *Pamukkale Üniversitesi 1. Uluslararası Sanat Eğitimi Sempozyumu* içinde (s. 97), Denizli.
- Youm, H.-K. (2007). Processes Used by music, Visual Arts, Media and First-Grade Classroom Teachers for Developing and Implementing an Integrated Curriculum: A Case Study. *Applications of Research in Music Education*, 26 (1), 41-52.

İNTERNET KAYNAKLARI

- Allora, F. & Calzadilla, G. (2007). Clamor and War Music. *art21*. <https://art21.org/read/allora-calzadilla-clamor-and-war-music> adresinden 15.06.2017 tarihinde indirilmiştir.
- Art *Souterrain, Montreal-Video Installation* (2011). <https://www.youtube.com/watch?v=IkC2yE0rz3c> adresinden 10.02.2016 tarihinde indirilmiştir.
- Ecevit, A. (2012). Kültür-Sanat, Soyut Resmin Yaratıcısı: Wassily Kandinsky. *Gazete Bilkent*: <http://www.gazetebilkent.com> adresinden 21.06. 2017 tarihinde indirilmiştir.
- Falcone, S. (2010, 09 30). *Video Installation Art at the Biennale in Santa Cruz Bolivia*. <https://www.youtube.com/watch?v=WDRFDdhdXvI&list=PL9qyNngbYUskJ9IDE0qV8aAM38-d4tB5> adresinden 22.03.2017 tarihinde indirilmiştir.
- Tan, T. (2010). *Positive: Experimental film/video installation by artist Tan Tan*. <https://www.youtube.com/watch?v=GAXz96LaVeo&t=95s> adresinden 22.03.2017 tarihinde indirilmiştir.
- YÖK. (2006). Öğretmen Yetiştirme Programı Uygulama Esasları. http://www.yok.gov.tr/documents/10279/49665/aciklama_programlar/aa7bd091-9328-4df7-aafa-2b99edb6872f adresinden 21.08.2017 tarihinde indirilmiştir.
- YÖK. (2006). Resim-İş Öğretmenliği Lisans Programı, Çağdaş Sanat Ders İçeriği. http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik/-/journal_content/56_INSTANCE_rEHF8BIsfYRx/10279/49875 adresinden 21.08.2017 tarihinde indirilmiştir.
- YÖK. (2006). Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı, Sanat Eğitimi Ders İçeriği. http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik/-/journal_content/56_INSTANCE_rEHF8BIsfYRx/10279/49875 adresinden 21.08.2017 tarihinde indirilmiştir.

EK 1

Disiplinlerarası Sanat Eğitimi Uygulaması Anket Formu

Çağdaş sanatı anlamaya yönelik müzik, dans/devinim ve resim alanlarını kapsayan disiplinlerarası bir sanat eğitimi uygulamasına dönük görüşlerinizi değerlendirebilmek için aşağıdaki soruları içtenlikle cevaplandıracağınızı düşünüyor, katkılarınız için teşekkür ediyoruz. Görüşleriniz bu araştırma için kullanılacak olup, başka kişi/ler ve kurumlarla paylaşılmayacaktır.

Öğr. Gör. Dr. Şehnaz Sungurtekin,

Öğr. Gör. Dilek Bilhan

Ön Bilgiler:

1. Bölümünüzü lütfen yazınız: _____
2. Sınıfınız: _____
3. Cinsiyetiniz _____
4. Daha önce bir sanat / sanat eğitimi uygulamasına (workshop-seminer-performans vb.) katıldınız mı? Lütfen yazınız. _____
5. Daha önce bir disiplinlerarası bir sanat / sanat eğitimi uygulamasına katıldınız mı? Lütfen yazınız. _____

Sorular:

1. Çağdaş sanat konusunda bildiklerinizi lütfen yazınız.
2. Müzik, dans/devinim ve resim disiplinlerinin her birinin özellikleri (öğeleri) konusunda bildiklerinizi lütfen yazınız.
3. Müzik, dans/devinim ve resim disiplinlerinin sizce ortak yönleri (ortak özellikler) var mıdır? Sizce varsa bunlar nelerdir? Lütfen yazınız.
4. Müzik, dans/devinim ve resim disiplinlerine ait günümüz-çağdaş sanatçı ve eserlerine lütfen örnekler veriniz.
5. Sizce müzik, dans/devinim ve resim disiplinlerinin birlikteliğinden bir başka sanat anlayışına/formuna ulaşılabilir mi? Lütfen açıklayınız.

EK 2

GÖRÜŞME FORMU

Yer.....

Tarih ve saat (başlangıç bitiş).....

Görüşmeci.....

Görüşme Soruları

1. Atölye içinde gerçekleştirilen “zamanda sanat serüveni” adlı disiplinlerarası sanat eğitimi uygulamasının size sağladığı bilgi ve becerileri bakımından nasıl değerlendiriyorsunuz?
 - a) Disiplinlerarası sanat eğitimi uygulaması, çağdaş sanatı anlama konusunda size olabilecek katkıları hakkında neler düşünüyorsunuz?
 - b) Farklı sanat disiplinlerinin birlikteliğinden yeni sanatsal anlatımların/formların oluşabileceği konusundaki görüşleriniz nelerdir?
2. Sizce bu yapılan disiplinlerarası sanat eğitimi uygulaması okullardaki öğrenme-öğretme sürecine nasıl uyarlanabilir? Örnekler vererek açıklayınız.

